

1629 (2022-2023) – Nr. 1
ingediend op 15 maart 2023 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
uitgebracht door Katja Verheyen

over de beleidsvoorstellen van de werkgroepen
inzake interlandelijke adoptie

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding:

Voorzitter: Stefaan Sintobin.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Veerle Geerinckx, Elke Sleurs, Tine van der Vloet, Katja Verheyen;

Immanuel De Reuse, Stefaan Sintobin, Suzy Wouters;

Maike De Rudder, Katrien Schryvers;

Freya Saeys, Maurits Vande Reyde;

Ann De Martelaer, Jeremie Vaneeckhout;

Freya Van den Bossche.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Freya Perdaens, Sarah Smeyers, Annabel Tavernier, Jeroen Tiebout;

Yves Buysse, Ilse Malfroot, Frieda Verougstraete-Deschacht;

Vera Jans, Kurt Vanryckeghem;

Gweny De Vroe, Emmily Talpe;

Johan Danen, Celia Groothedde;

Conner Rousseau.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Hilde Crevits, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	5
1.	Inleiding	5
2.	Beleid van de Vlaamse Regering	6
3.	Krijtlijnen voor de toekomst	6
4.	Partnerschappen met herkomstlanden versterken	7
5.	Beleidsvoorstellen van de werkgroepen	8
II.	Uiteenzetting namens het Agentschap Opgroeien	9
1.	Samenwerking VCA en adoptiedienst	9
2.	Opdrachten adoptiedienst	10
3.	Traject naar één interlandelijke adoptiedienst en erkenningprocedure	10
4.	Screening herkomstlanden	10
4.1.	Belang van het kind als vertrekpunt	10
4.2.	Plan van aanpak beslissingskader – drie fasen	11
4.3.	Uitwerking beslissingskader	11
4.4.	Krijtlijnen beslissingskader	11
4.5.	Procesverloop	14
4.6.	Eerste screeningsronde	15
III.	Vragen van de leden	16
1.	Vragen van Katja Verheyen	16
2.	Vragen van Suzy Wouters	16
3.	Vragen van Freya Van den Bossche	17
4.	Vragen van Katrien Schryvers	18
5.	Vragen van Jeremie Vaneeckhout	20
6.	Vragen van Maurits Vande Reyde	21
IV.	Antwoorden van minister Hilde Crevits	23
V.	Antwoorden van Ariane Van den Berghe	25
VI.	Antwoorden van Bruno Vanobbergen	26
VII.	Antwoorden namens de adoptiediensten	27
VIII.	Uiteenzetting door Nicole Vliegen, voorzitter werkgroep Zorg en begeleiding	28
1.	Situering en achtergrond	28
2.	Voorstel: voorbereid en gedragen voorstel	29
3.	Een tienpuntenprogramma	29
3.1.	Kader	29
3.2.	Preventief en toekomstgericht levensloopperspectief	29
3.3.	Notitie over het verband tussen geadopteerd en getraumatiseerd zijn	30

4.	Tien concrete beleidsvoorstellen	30
4.1.	Verhogen van de adoptiesensitiviteit in de samenleving	30
4.2.	Doorstroming van adoptie-specifieke kennis	30
4.3.	Een niet-vrijblijvend zorgtraject voor adoptie en pleegzorg	31
4.4.	Professionele uitbouw van lotgenotencontacten	32
4.5.	Medische zorg voor geadopteerden	32
4.6.	Toegankelijkheid van de hulpverlening voor minderjarige geadopteerden en pleegkinderen	32
4.7.	Zorg voor volwassen geadopteerden	33
4.8.	Archivering en bewaring van adoptiedossiers.....	33
4.9.	Begeleiding bij de zoektocht naar herkomst en identiteit.....	34
4.10.	Open adoptie vertalen naar beleid en praktijk.....	35
IX.	Uiteenzetting door Jan Brocatus, voorzitter werkgroep Verbinding adoptie	35
1.	Inleiding	35
2.	Werkgroep	35
3.	Verbinding tussen adoptie en pleegzorg	36
4.	Twee principes: meerouderschap in de jeugdhulp en belang van het kind	36
5.	Kandidaten	36
6.	Voortraject.....	36
6.1.	Informeren en voorbereiden	37
6.2.	Screenen	38
6.3.	Matchen	38
7.	Investerings	38
8.	Afrondend	39
X.	Vragen van de leden	39
1.	Vragen van Maurits Vande Reyde.....	39
2.	Vragen van Katja Verheyen.....	39
3.	Vragen van Freya Van den Bossche	40
4.	Vragen van Suzy Wouters	40
5.	Vragen van Katrien Schryvers	40
XI.	Antwoorden van Nicole Vliegen	41
XII.	Antwoorden van Jan Brocatus.....	41
XIII.	Antwoorden namens de adoptiediensten	42
XIV.	Antwoorden van minister Hilde Crevits	43
	Gebruikte afkortingen	45
	Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 14 februari 2023 hield de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding een gedachtewisseling over de beleidsvoorstellen van de werkgroepen inzake interlandelijke adoptie.

Aan deze gedachtewisseling namen de volgende sprekers deel:

- Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin;
- Bruno Vanobbergen, waarnemend administrateur-generaal van het Agentschap Opgroeien;
- Ariane Van den Berghe, Vlaams Adoptieambtenaar;
- Erika Van Beek, coördinator van Ray of Hope;
- Katja Verbeek, roots- en zorgmedewerker van Fiac-Horizon vzw;
- Annemie Paeshuyse, coördinator van Het Kleine Mirakel vzw;
- Nicole Vliegen, voorzitter van de werkgroep Zorg en begeleiding; en
- Jan Brocatus, voorzitter van de werkgroep Verbinding adoptie.

De presentaties zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door Hilde Crevits, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

1. Inleiding

Minister *Hilde Crevits* zegt het genoeg te hebben gehad om de voorbije periode een aantal van de aanwezigen te hebben ontmoet. Zij hoorde beklijvende en diep-menselijke verhalen, maar ook engagement. In de gesprekken over interlandelijke adoptie is dat de rode draad: veel zorgen maar ook veel engagement in alle mogelijke richtingen en door alle mogelijke mensen. Zij heeft ook enkele tegenstellingen opgemerkt, die moeten worden overbrugd. Het was van bij de start van het traject haar overtuiging dat, indien men erin zou slagen om de geëngageerde krachten te bundelen, dit positieve energie en perspectief zou opleveren.

Interlandelijke adoptie is niet het gemakkelijkste thema. Het duikt geregeld op in de media met niet altijd even fraaie verhalen. Het door de Vlaamse Regering uitgezette kader dateert van 2021. Minister Hilde Crevits zegt het gevoel te hebben dat het potentieel kan worden waargemaakt.

Er zijn twee uitgangspunten. Het eerste uitgangspunt is dat men de ogen niet mag sluiten voor kinderen voor wie men iets kan betekenen. Daarom gelooft minister Hilde Crevits in een toekomst voor interlandelijke adoptie. Het tweede uitgangspunt is dat de brede samenleving, aan de kinderen maar ook hun ouders, de best mogelijke garanties moet geven dat alles eraan is gedaan om wantoestanden te vermijden.

Na het uitzetten van het kader werd er in de luwte hard gewerkt. Tijdens deze gedachtewisseling wordt de tussenstand gebracht. De minister licht de update van het regelgevende kader toe en geeft informatie over de nieuwe manier van werken.

Minister Hilde Crevits bedankt iedereen voor de medewerking, en in het bijzonder professor Nicole Vliegen en Jan Brocatus, omdat zij allebei met een diverse groep tot goede resultaten zijn gekomen, die veelbelovend zijn voor wat er nog kan komen. De geadopteerden zelf waren ook goed vertegenwoordigd in de werkgroepen. De conclusies van professor Nicole Vliegen en Jan Brocatus worden ondersteund door de vertegenwoordigers. Minister Hilde Crevits dankt de vertegenwoordigers van het VCA en de adoptiediensten. Hoewel de relatie soms stormachtig verloopt, geloven zij in het samenwerkingsmodel dat gepresenteerd wordt. Er is nog werk

om dat verder uit te tekenen, maar de kernwoorden zijn: partnerschap en vertrouwen.

Minister Hilde Crevits is van oordeel dat de gedachtewisseling een concrete manier is om tegemoet te komen aan vragen van onder andere Katja Verheyen, die peilde naar de resultaten van de diverse werkgroepen. De gedachtewisseling is ook een uiting van respect voor het verrichte werk.

2. Beleid van de Vlaamse Regering

Minister Hilde Crevits schetst om te beginnen de achtergrond. Het regeerakkoord voorziet in de uitbouw van een Afstammingscentrum en een bijbehorende DNA-databank. In 2020 nam de Vlaamse Regering de nodige uitvoeringsbesluiten om dit centrum effectief op te starten. Toenmalig minister Wouter Beke kon het openen in april 2021. Na een tweetal jaren kwamen uit de evaluatie enkele voorstellen tot wijziging van het decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank. Minister Hilde Crevits weet dat enkele parlementsleden dit thema geëngageerd meevolgen. Het Vlaams Parlement kan hierin verantwoordelijkheid opnemen. De werkgroep Zorg en Begeleiding heeft hierrond al enkele aanbevelingen geformuleerd. Een aantal daarvan werden al vertaald in ministeriële besluiten.

Het regeerakkoord voorziet in de oprichting van een expertenpanel om adviezen uit te brengen ter verbetering van interlandelijke adopties naar Vlaanderen. Op basis van het rapport van dat expertenpanel, dat werd voorgesteld op 3 september 2021, heeft de Vlaamse Regering op 17 september 2021 de krijtlijnen voorgesteld voor interlandelijke adoptie in de toekomst. Er komt een vereenvoudiging van de procedures. Dat is een transversaal aandachtspunt in de verdere uitwerking. Onder meer bij het verbinden van pleegzorg en adoptie liggen er kansen.

3. Krijtlijnen voor de toekomst

De Vlaamse Regering nam op 10 september 2021 kennis van de conclusies van het expertenpanel Interlandelijke adoptie. Dat eindrapport omvat elf aanbevelingen voor de toekomst en negen aanbevelingen over het verleden. Het panel raadde de Vlaamse Regering aan om op basis van de aanbevelingen een concreet actieplan op te stellen om te garanderen dat toekomstige interlandelijke adopties correct en ethisch verlopen. Een aantal aanbevelingen betreffen federale materie, waarrond initiatieven zijn genomen zoals de door de Kamer op 9 juni 2022 unaniem goedgekeurde resolutie betreffende de erkenning dat kinderen in België illegaal werden geadopteerd, betreffende de erkenning van de betrokkenen als slachtoffer, alsook betreffende de instelling van een administratief onderzoek dienaangaande (*Parl.St.* Kamer 2021-22, nr. 2151/008). De mededeling van 17 september 2021 bevat ook de krijtlijnen voor de toekomstige aanpak door de Vlaamse Regering. Uiteraard gaat dat over de thema's waarvoor Vlaanderen bevoegd is.

Op basis van deze mededeling zijn drie werven opgestart. De eerste werf wil de partnerschappen met herkomstlanden versterken. Daarin zitten twee deelaspecten: toekomstige samenwerking tussen het VCA en de eengemaakte adoptiedienst, en de screening van de herkomstlanden. De tweede werf is het verbinden van pleegzorg en adoptie. De derde werf is het inzetten op zorg en begeleiding. De werven rond de partnerschappen zijn opgenomen door het VCA en adoptiediensten. Voor de tweede en derde werf hebben Nicole Vliegen en Jan Brocatus een multidisciplinaire groep samengesteld waarin alle stakeholders waren vertegenwoordigd. Die werkgroep moest beleidsvoorstellen formuleren voor de vernieuwde werking van interlandelijke adoptie.

4. Partnerschappen met herkomstlanden versterken

Minister Hilde Crevits start bij de samenwerking tussen het VCA en adoptiediensten. De mededeling van 17 september 2021 zegt daarover: "de precieze opdrachten van de overheid dan wel van de eengemaakte adoptiedienst als partner worden verder uitgeklaard en zullen na een voorbereidend traject binnen de Vlaamse Regering beslist worden." De recentste vergaderingen hierover vonden plaats op het kabinet van minister Hilde Crevits op 13 december 2022 en op 31 januari 2023. In de voorbereiding bij het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen worden taken, erkenningsmogelijkheden en modaliteiten opgesomd.

De toon van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende het inzagerecht en de bemiddeling bij interlandelijke adoptie van 22 maart 2013 laat geen samenwerkingsrelatie vermoeden maar ademt een hiërarchische relatie uit. De nadruk ligt in de teksten minder op het kader van land tot land dat kan worden gecreëerd op basis van goede samenwerkingsafspraken tussen de betrokkenen. Maar als het kader goed zit kunnen daarin transparante opdrachten van interlandelijke adoptiediensten worden uitgetekend.

De huidige term 'tussenpersoon' lijkt bijna te suggereren dat de interlandelijke adoptiedienst in een omknelling zit tussen kandidaat-adoptanten, geadopteerden en het VCA. Deze term is in de interlandelijke adoptie erg beladen. In het eindrapport van het expertenpanel maar ook in andere rapporten wordt altijd gewezen op het gevaar van tussenpersonen. Hetzelfde geldt ook voor de term 'adoptiebemiddeling'. Het woordgebruik is belangrijk. De associatie van een adoptiedienst met dergelijke terminologie impliceert bijna automatisch dat er iets fout kan gaan. Die perceptie creëert weinig mogelijkheden tot sterke samenwerkingsafspraken met een land als een volwaardige en betrouwbare partner. Interlandelijke adoptie moet vertrekken van een grondiger screening van de herkomstlanden door de overheid, in casu het VCA. Dan moet er vanuit een ander paradigma worden samengewerkt. De contouren van de afspraken kunnen verschillen van land tot land. Ze bepalen hoe en met wie er in de praktijk wordt samengewerkt om te komen tot kwaliteitsvolle adopties.

De adoptiedienst is binnen die afspraken op het nationale en het internationale terrein actief om matches te faciliteren, kandidaat-ouders te begeleiden, zorg en begeleiding aan geadopteerden en adoptiegezinnen te bieden, mee de relaties met de herkomstlanden te onderhouden en/of mee te verkennen met welke landen er mogelijk nieuwe partnerschappen kunnen worden aangegaan. In die optiek moet een en ander worden herschreven. Men moet de samenleving vertrouwen geven in de processen en de aanpak. Zo kan de subsidie van een adoptiedienst niet geheel of gedeeltelijk afhankelijk worden gemaakt van het aantal dossiers. De dienst moet een vaste jaarlijkse subsidie krijgen op basis waarvan samen met het VCA een jaarlijks werkplan wordt opgemaakt. In dat plan moeten de opdrachten goed worden geconcretiseerd.

Volgens minister Hilde Crevits heeft de kinderopvang al laten zien dat goede governance van belang is. Zij wil ook in de interlandelijke adoptie verbeteringen aanbrengen. De minister vernam dat er bij het raadgevend comité nog mogelijkheden zijn om de werking te versterken. Zij vindt ook dat men moet durven nadenken over een vorm van extern toezicht op de nieuwe samenwerkingsvormen en processen, om te leren feedback te geven en bij te sturen waar dat nodig is. Het VCA en de adoptiediensten hebben ook nagedacht over beroepsmogelijkheden ten aanzien van adoptiebeslissingen.

In een aantal sectoren bestaan er administratieve beroepscommissies. Minister Hilde Crevits denkt dat dat mogelijk ook voor adoptie een goed idee is. Of moet er een soort van ombudsdienst worden overwogen?

Met een grondige screening van de herkomstlanden krijgt de samenleving een zo groot mogelijke garantie op een veilig beginpunt in de processen rond interlandelijke adoptie. De Vlaamse Regering nam op 10 december 2021 kennis van het 'Beslissingskader screening van herkomstlanden interlandelijke adoptie'. Het VCA heeft alle elementen van dat beslissingskader gedetailleerd uitgewerkt om – en dat is hun bevoegdheid – voor elk land een goed gedocumenteerde en onderbouwde beslissing te nemen.

Minister Hilde Crevits licht de kleurencode toe. Een land is groen, oranje of rood. Bij groen gaat men door en wordt het afsprakenkader verfijnd. Bij twijfel gaat men ter plaatse. Bij rood wordt de samenwerking stopgezet. Vijf landen zijn ondertussen gescreend. Met Portugal, Colombia en Zuid-Afrika wordt de samenwerking voortgezet. Over de samenwerking met Kazachstan is er nog twijfel. De autoriteiten daar zijn moeilijk bereikbaar. Daarom is het goed om ter plaatse te bekijken of een duurzame samenwerking mogelijk is. Het VCA heeft beslist om de samenwerking met Vietnam stop te zetten. Die samenwerking geeft, rekening houdend met de lijnen van het beslissingskader, te weinig vertrouwen om mogelijke wan-toestanden uit te sluiten.

Minister Hilde Crevits vindt het bijzonder belangrijk dat, als het VCA een beslissing neemt, de betrokken kandidaat-adoptieouders worden geïnformeerd en dat hun dossier met zorg wordt opgenomen, zoals afgesproken in de schoot van de Vlaamse Regering. Even belangrijk is het om een aanbod te doen aan geadopteerden uit de betrokken landen en aan hun adoptieouders, want ook zij zullen zich ongetwijfeld vragen stellen over hun eigen situatie. Het is van groot belang dat het VCA daarover goede afspraken maakt met de adoptiediensten en met het Steunpunt Adoptie, om in opvolging te voorzien.

Minister Hilde Crevits wijst erop dat de stopzetting van de samenwerking met Vietnam geen enkele impact heeft op adopties uit het verleden. Het gaat over de huidige toestand. Of dat een tijdelijke toestand is, hangt af van de verdere onderzoeken. De minister benadrukt ook nog dat in de groep die de screening uitvoerde geadopteerden vertegenwoordigd zijn.

5. Beleidsvoorstellen van de werkgroepen

De beleidsvoorstellen van de werkgroepen werden aan het kabinet bezorgd op 24 november 2022 en besproken met alle stakeholders op 15 december 2022. Professor Nicole Vliegen zal ingaan op de voorstellen rond zorg en begeleiding. Zij zal het hebben over het tienpuntenplan. Interessante gedachte daarbij is dat men niet meer spreekt over 'nazorg' maar over 'zorg', omdat de term nazorg impliceert dat het gaat over een afgebakende periode na adoptie, terwijl adoptie als levenslang traject ook levenslange zorg vraagt. Minister Hilde Crevits vindt dat zelf belangrijk. Ze stelt dat men probeert om snel te schakelen.

Men heeft volgens de minister de vlucht vooruit genomen. Eind 2022 werd gevraagd om enkele prioriteiten uit het plan aan te duiden, en op die basis werden twee projectsubsidies toegekend. Een eerste projectsubsidie gaat naar het Steunpunt Adoptie om te werken aan een betere doorstroming van kennis en expertise inzake adoptie, onder meer via opleidingen die toeleiden naar zorg, onderwijs en hulpverlening. Daarnaast is het de bedoeling om lotgenotencontacten voor alle adoptiebetroffenen professioneel uit te bouwen. Tot slot kan het Steunpunt Adoptie met deze subsidie samen met alle betrokkenen in kaart brengen wat er nodig is voor de verdere concretisering van het tienpuntenplan.

Een tweede projectsubsidie wordt toegekend aan het Afstammingscentrum. Dat centrum werd in 2020 opgericht om iedereen bij te staan bij vragen over herkomst en identiteit. Onder meer geadopteerden, adoptieouders, donorkinderen, donoren en metissen kunnen bij het Afstammingscentrum terecht. Het Afstammingscentrum zal de middelen gebruiken voor de versterking van de trajectondersteuning voor, tijdens en na elke zoektocht naar afstamming en voor de uitbreiding van de centrale databank. De zoektocht naar verwanten, dat bleek zowel uit de aanbevelingen van het expertenpanel als uit de beleidsvoorstellen van de werkgroep Zorg en begeleiding, is een bijzonder belangrijk element in interlandelijke adoptie.

Jan Brocatus zal het hebben over de vele mogelijkheden die zijn werkgroep zag om pleegzorg en adoptie te verbinden. Zij kregen de opdracht om “het beste van twee werelden met elkaar te verbinden”. De commissie zal kunnen vaststellen dat daar heel wat mogelijkheden liggen. De minister zou die voorstellen de komende weken en maanden willen verfijnen. Waar nodig moeten ze legistiek worden vertaald. De minister denkt daarbij ook aan proeftuinen om een en ander in een regelluw kader uit te proberen. Het ontwerp van decreet over de kwaliteit van zorg in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1602/1) biedt daartoe mogelijkheden.

Tot slot werpt minister Hilde Crevits een blik op wat er de volgende weken en maanden in het kader van interlandelijke adoptie op het programma staat. Het VCA en het Steunpunt Adoptie gaan verder aan de slag met de doorvertaling van de beleidsvoorstellen vanuit de twee werkgroepen. Voor wat betreft het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen wordt op basis van de inzichten die vandaag worden gedeeld gewerkt aan de nodige aanpassingen om nog voor de zomer van 2023 het legistieke traject te kunnen aanvatten. Op 1 maart 2023 zal er een oproep verschijnen voor kandidaturen voor de eengemaakte adoptiedienst. Vandaag zijn er nog drie diensten. Vanaf 1 juli 2023 zal er nog één dienst zijn. De drie huidige diensten moeten bekijken hoe zij zich hiertoe verhouden. Minister Hilde Crevits heeft op 13 februari 2023 met alle drie een bijzonder geanimeerd gesprek gehad.

De minister verwacht, naast de legistieke oefening, vanuit het Agentschap Opgroeien en de stakeholders ook voorstellen rond proeftuinen, en ook enkele budgettaire oefeningen. Ze besluit dat iedereen het voorbije jaar hard heeft gewerkt aan dit gevoelige dossier. De komende periode zal dit tempo worden aangehouden. De minister vindt het belangrijk dat interlandelijke adoptie in een strikt kader toekomstbestendig en veilig wordt gemaakt.

II. Uiteenzetting namens het Agentschap Opgroeien

1. Samenwerking VCA en adoptiedienst

Bruno Vanobbergen, waarnemend administrateur-generaal van het Agentschap Opgroeien, geeft een stand van zaken over de vraag hoe de samenwerking met de herkomstlanden kan worden versterkt. Er zijn twee pijlers: het traject richting één adoptiedienst en de screening van de herkomstlanden.

Voor de eerste pijler zijn er een aantal duidelijke kernwoorden. Het gaat om het opnemen van de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, de partnerschappen, en de evolutie van adoptiebemiddeling naar adoptiebegeleiding. De voorbije maanden zijn er al belangrijke stappen gezet richting die nieuwe dynamiek. Er werd veel gewerkt aan het beslissingskader. De gemeenschappelijke opdracht is nu om samen te bekijken wat dit betekent voor de toekomstige partnerschappen. Hoe kan dat beslissingskader telkens opnieuw worden vertaald in samenwerkingsafspraken van herkomstland tot herkomstland? Er kan ook worden voortgebouwd op de

goede praktijken die er al zijn. De evolutie richting één adoptiedienst zal een faciliterend element zijn.

Wat moet men zich voorstellen bij de evolutie van adoptiebemiddeling naar adoptiebegeleiding? Volgens Bruno Vanobbergen zitten daar drie belangrijke onderdelen in: informeren en voorbereiden, begeleiden, en zorg bieden. Dat laatste is al het begin van een concrete vertaling van de aanbevelingen van de werkgroep.

2. Opdrachten adoptiedienst

Het informeren en voorbereiden gaat over vorming aanbieden en over het in kaart brengen van ouderprofielen in voorbereiding op het matchen en op de zorg en nazorg. Het onderdeel begeleiden heeft administratieve aspecten maar gaat ook over psychosociale begeleiding en de beoordeling van het kinddossier door een multidisciplinair team. Dat zijn cruciale elementen in het vormgeven van een kwaliteitsvolle en succesvolle adoptie.

Het partnerschap wordt nu vormgegeven en zal zich uitkristalliseren in nieuwe regelgeving. Vanuit het VCA zal in eerste instantie een mogelijke samenwerking worden gescreend. Dat zal gebeuren op basis van het beslissingskader. Van daaruit kan worden bekeken hoe samenwerkingen concreet vorm kunnen krijgen. Een belangrijk element daarbij is ook een bezoek ter plaatse samen met de adoptiedienst.

De adoptiedienst moet vervolgens binnen die contouren in het herkomstland zoeken naar betrouwbare contactpersonen. Hij moet ook onderzoeken hoe er kwaliteitsvolle begeleiding kan worden opgezet en hoe de lopende procedures goed kunnen worden opgevolgd. Hij moet alert blijven voor mogelijke problemen, en vanuit de samenwerking de problemen zo goed mogelijk oplossen.

3. Traject naar één interlandelijke adoptiedienst en erkenningsprocedure

Volgens Bruno Vanobbergen volgt er de komende maanden een belangrijke uitdaging: er komt één interlandelijke adoptiedienst. De drie bestaande adoptiediensten hebben vandaag heel wat expertise, knowhow, ervaring en historiek. Dat zal allemaal nodig zijn in de werking van de ene interlandelijke adoptiedienst. Het Agentschap Opgroeien ondersteunt dat traject. De oproep met de erkenningsvoorwaarden en de beslissingscriteria vertrekt binnen een tweetal weken. De kandidaten krijgen twee maanden om een dossier in te dienen. Tegen 1 juli 2023 moet duidelijk zijn hoe interlandelijke adoptie met één adoptiedienst vorm kan krijgen.

4. Screening herkomstlanden

Bruno Vanobbergen staat omstandiger stil bij het tweede deel en focust op het beslissingskader. De criteria zijn eertijds vastgelegd, maar wat de belangrijke toetsingselementen zijn, zal Ariane Van den Berghe toelichten. Bruno Vanobbergen zal daarna het procesverloop toelichten en kort ingaan op de resultaten van de eerste screeningsronde. Hij benadrukt dat dit geen evaluatie is van de werking van de adoptiediensten. Er wordt niets gezegd over individuele dossiers uit het verleden. Het gaat over hoe men ervoor kan zorgen dat op een kwaliteitsvolle manier met de landen wordt samengewerkt. Daarvoor dient dat beslissingskader. Dat is een belangrijk nieuw instrument om te evolueren naar nog sterkere kwaliteitsvolle en duurzame interlandelijke adoptie. Het gaat niet over het willen afschaffen van adoptie.

4.1. Belang van het kind als vertrekpunt

Ariane Van den Berghe, Vlaams Adoptieambtenaar, licht het opzet van het beslissingskader toe en hoe het in de praktijk werd vormgegeven en gestoffeerd. Bij het

uitwerken ervan was het belang van het kind het vertrekpunt. Dat is altijd de voorname overweging bij interlandelijke adoptie. Dat staat uitdrukkelijk in zowel het Haags Adoptieverdrag als in het Internationaal Verdrag over de Rechten van het Kind. Adoptie is een jeugdbeschermingsmaatregel die moet vertrekken vanuit de nood van een kind aan een gepast gezin, en niet vanuit de kinderwens van kandidaat-adoptanten. Beide gaan hand in hand maar in de screening wordt sterk gefocust op het belang van het kind.

Dat betekent dat in de screening het subsidiariteitsprincipe een belangrijke rol heeft gespeeld. Als men ervan uitgaat dat adoptie een belangrijke aanvulling is op het lokale zorg- en jeugdbeschermingssysteem, betekent dat ook dat het ondergeschikt is aan lokale beschermingsmaatregelen. Het belang van het kind impliceert ook dat men in elke adoptieprocedure op zoek gaat naar geïnformeerde toestemming, zowel van de meerderjarige personen die de zorg en verantwoordelijkheid dragen over het kind, als van het kind zelf vanaf de leeftijd dat het daarover mee kan nadenken en in functie van zijn mogelijkheden. Dat impliceert ook het belang van een kwaliteitsvolle zorg en begeleiding van het kind en het adoptiegezin. Er moet niet alleen worden ingezet op correcte procedures. Ze moeten ook goed worden uitgevoerd, zodat er voldoende zorg en begeleiding kan worden gegeven.

4.2. Plan van aanpak beslissingskader – drie fasen

Voor het beslissingskader is het VCA vertrokken van de krijtlijnen die de Vlaamse Regering heeft aangereikt. Die werden vertaald in een praktisch werkinstrument, met concrete vragen per krijtlijn. Daarna werden deze krijtlijnen beoordeeld en ingevuld, zowel door adoptiediensten als door de centrale autoriteiten van het herkomstland en door internationale experts. Aan de hand van al die informatie is er een beoordeling gebeurd. Daaraan wordt nu gewerkt. Daarna zullen werkbezoeken nodig zijn aan de landen waarmee zal worden samengewerkt. Daaruit zal blijken hoe er verder zal worden samengewerkt en wie daarin welke taken en opdrachten heeft.

4.3. Uitwerking beslissingskader

Voor de uitwerking van het beslissingskader werd gesteund op materiaal dat internationaal werd ontwikkeld door experts. Er zijn de internationale verdragen maar ook de Guides to Good Practices bij het Haags Adoptieverdrag, over hoe de verschillende bepalingen daarin moeten worden geïnterpreteerd en toegepast. Er zijn ook andere instrumenten, uitgewerkt door het Permanent Bureau in Den Haag. Working Groups hebben bekeken hoe moet worden omgegaan met de financiële aspecten van adoptie en hoe ongeoorloofde praktijken kunnen worden vermeden. Volgens Ariane Van den Berghe is er bij het Permanent Bureau heel wat waardevol materiaal te vinden. Het VCA werkt ook al langer samen met ISS in Genève. Daar wordt heel wat expertise gebundeld inzake interlandelijke adoptie. Er zijn dieptescreenings per land over de wetgeving en de praktijken. ISS heeft ook een kader ontwikkeld rond subsidiariteit, met een checklist van zaken die moeten worden bekeken om deze te waarborgen. ISS heeft ook expertise inzake de zoektocht naar roots. Men heeft de aanbevelingen uit het rapport van het expertenpanel bekeken, en daarnaast is er ook heel wat literatuur.

4.4. Krijtlijnen beslissingskader

Al dat materiaal werd gekoppeld aan de criteria die door de Vlaamse Regering werden vastgelegd in de mededeling van 10 december 2021. Samenwerking is in principe enkel nog mogelijk met landen die het Haags Adoptieverdrag of het Haags Kinderbeschermingsverdrag van 1996 hebben geratificeerd. Daarnaast is er de positionering van de adoptiepraktijk in het bredere zorg- en opvangsysteem in het

land van herkomst; de consequente toepassing van het subsidiariteitsprincipe; het vermijden van financiële risico's; een rechtstreekse samenwerking tussen de overheid in het herkomstland en de Vlaamse centrale autoriteit moet mogelijk zijn; en er moet een kader zijn dat geadopteerden ondersteunt bij het zoeken naar informatie over hun herkomst en desnoods ook bij de zoektocht naar familieleden. Die krijtlijnen werden uitgewerkt in het screeningsinstrument.

4.4.1. Samenwerking Haagse herkomstlanden

Samenwerking is voortaan enkel mogelijk met Haagse herkomstlanden. Op dit moment hebben de interlandelijke adoptiediensten ook samenwerkingen met niet-verdragslanden. Die worden ook meegenomen in de screenings. Als ze gunstig worden geëvalueerd, kunnen ze blijven voortbestaan. Maar in de toekomst wil de Vlaamse Regering enkel nog werken met verdragslanden. Er wordt daarbij naar twee verdragen verwezen: het Haags Adoptieverdrag en het Haags Kinderbeschermingsverdrag van 1996 worden gehanteerd als kader voor de samenwerking met herkomstlanden die adoptie niet kennen, maar waar er een systeem is van kefala of langdurige pleegzorg, dat eventueel ook in aanmerking komt voor omzetting naar adoptie in België.

Bij de screening van dit criterium werd niet alleen bekeken of het herkomstland het verdrag heeft geratificeerd. Het is ook belangrijk dat het effectief is geïmplementeerd in de praktijk, zodat alle waarborgen van het verdrag worden nageleefd. Het gaat dan om de principes van adoptabiliteit en subsidiariteit, verduidelijkt Ariane Van Den Berghe, maar ook om het correct verlopen van procedures.

4.4.2. Positionering adoptie in het nationaal zorgsysteem in het herkomstland

De positionering van adoptie in het nationale zorgsysteem is belangrijk voor de screening. Adoptie is een jeugdbeschermingsmaatregel. Wat heeft het herkomstland al kunnen doen voor de uitbouw van een beleid voor kinderen met nood aan alternatieve zorg? Hoe zit het in dat land met de nationale jeugdbescherming? Bestaan er een duidelijk beleid en regelgeving, bijvoorbeeld met betrekking tot breuken of het wegvallen van kinderen uit de familie? Zijn er mogelijkheden tot re-integratie? Zijn er jeugdbeschermingsmaatregelen om gezinnen te ondersteunen? Is er een mogelijkheid tot pleegzorg? Zijn er opvangtehuizen? Is het jeugdbeschermingssysteem goed georganiseerd? Heeft men zicht op welke kinderen nood hebben aan hulp? Wordt dat goed bijgehouden en opgevolgd? Zit adoptie ingebed in dat jeugdbeschermingssysteem?

Een van de criteria die zowel juridisch als in de praktijk goed wordt bekeken, is in hoeverre de overheid een rol speelt in dat zorgsysteem. Kan de overheid dat uitbouwen, aansturen en opvolgen? Kan men zien welk traject het kind dat nood heeft aan adoptie heeft gevolgd in het herkomstland, vooraleer wordt beslist dat de ondersteuning in het eigen land onvoldoende is en dat er dus nood is aan interlandelijke adoptie?

4.4.3. Consequente toepassing subsidiariteitsprincipe en principes Haags Adoptieverdrag

Nog een principe is de consequente toepassing van het subsidiariteitsprincipe. Als men ervan uitgaat dat adoptie een jeugdbeschermingsmaatregel is die ondergeschikt is aan de zorg en opvang in eigen land, moet er worden nagekeken of adoptie de ultieme remedie is, en of het principe van dubbele subsidiariteit gewaarborgd is. Is eerst bekeken of het kind kan worden opgevangen in de ruime familie? Is re-integratie in de eigen familie mogelijk? In tweede instantie moet worden onderzocht of er goede mogelijkheden zijn voor permanente opvang in het eigen land. Indien niet, dan kan er tot interlandelijke adoptie worden overgegaan. Daarbij

wordt bijzondere aandacht besteed aan de inspanningen die het land levert voor het plaatsen van kinderen met 'special needs'. Dat is voor veel herkomstlanden een grote uitdaging. Maar ook daar wordt een minimale inspanning verwacht om in eigen land op zoek te gaan naar een geschikte oplossing. Daarbij wil men in Vlaanderen maximaal werken met het principe van de 'reversed flow': kinderen worden interlandelijk geplaatst in adoptie als de vraag tot plaatsing wordt gesteld vanuit het herkomstland zelf. Dat is een belangrijke indicatie dat het herkomstland heeft gezocht naar oplossingen in eigen land.

Het principe van de adoptabiliteit stelt dat het moet duidelijk zijn welke kinderen in aanmerking komen voor adoptie. Er moet een duidelijke beslissing zijn van een bevoegde overheid of dienst. Wat wordt bekeken om te weten of aan dit criterium wordt voldaan? Er moet regelgeving zijn die bepaalt wanneer kinderen adoptabel zijn. Het moet duidelijk zijn wie daarover kan oordelen. Naast dat juridisch-administratieve element is er ook de psychosociale adoptabiliteit. Professionals moeten ook op medisch, emotioneel en psychosociaal vlak bekijken of het kind baat heeft bij interlandelijke adoptie. Hier wordt ook bekeken of het herkomstland inspanningen levert om boers en zussen bij elkaar te houden. Daarover bestaat in België regelgeving. Het samenhouden van kinderen in de jeugdhulp moet een criterium zijn bij interlandelijke adopties.

Met betrekking tot de adoptabiliteit zijn, ten slotte, ook de mening en de toestemming van het kind zelf belangrijk. Daarnaast moet het herkomstland peilen. In de meeste landen bestaan er wettelijke scharnierleeftijden vanaf wanneer de toestemming echt vereist is. Maar er moet ook aan de slag worden gegaan met jongere kinderen om, in de mate van het mogelijke, na te gaan wat zij van de beslissing vinden.

Ariane Van den Berghe vindt het belangrijk dat de principes van het Haagse Adoptieverdrag consequent worden toegepast. Dat verdrag bevat richtlijnen voor het ideale verloop van adoptieprocedures. Men verwacht dat de beide bevoegde centrale autoriteiten samenwerken, dat dossiers worden uitgewisseld tussen de bevoegde instanties, en dat de matching op een professionele manier gebeurt. Ook worden enkele elementen beoordeeld die belangrijk zijn om te weten of in het herkomstland goed kan worden gewerkt: de veiligheidssituatie, de eventuele aanwezigheid van corruptie en de politieke stabiliteit. Op basis van deze indicatoren kan worden ingeschat in hoeverre de bevoegde overheden in staat zijn om de processen correct op te volgen.

4.4.4. *Vermijden van financiële risico's*

Het Haagse Adoptieverdrag stelt voorop dat men alleen maar kosten kan betalen die gerelateerd zijn aan de adoptieprocedure. Zo moet worden vermeden dat financiële aspecten een rol spelen in de beslissing om een kind adoptabel te laten verklaren maar ook in de matchingsbeslissing, of in de beslissing aan welke dienst of welk land een kind wordt toegewezen. Het Permanent Bureau beveelt aan om donaties, contributies en projectsteun gelinkt aan adoptie zoveel mogelijk te vermijden. Er dient te worden gestreefd naar een systeem waarin enkel reële, aan adoptie gelinkte kosten worden betaald. Op die manier kan de marktgestuurde werking, waarover het expertenpanel het had, zoveel mogelijk worden vermeden. Ook het ontstaan van een financiële afhankelijkheid van interlandelijke adoptie in het herkomstland, bijvoorbeeld door het toekennen van hoge bedragen voor adopties, moet worden vermeden.

Men zal bekijken of de kosten en vergoedingen gelinkt aan de adoptieprocedure wettelijk zijn of door de overheid vastgesteld, of er projectsteun, donaties of contributies worden verwacht, op welke manier dat gebeurt, en aan wie dit wordt betaald. In hoeverre is er in het herkomstland controle op die financiële stromen?

Een alarmbel luidt wanneer kosten onverklaarbaar hoog of slechts in beperkte mate verklaarbaar zijn. Ariane Van den Berghe zegt dat er hier sterk is gewerkt op basis van richtlijnen die werden ontwikkeld door het Permanent Bureau. De financiële werkgroep heeft heel wat van de gebruikte richtlijnen uitgewerkt.

4.4.5. *Rechtstreekse samenwerking tussen overheid in herkomstland en het VCA*

Het volgende criterium sluit aan bij de geest van het Haagse Adoptieverdrag, dat zegt dat een goede samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten een sterke garantie is voor een correct verloop van de adoptieprocedures. De Vlaamse Regering heeft dit ook meegenomen in de mededeling. Hoe wordt dat getoetst? Door na te gaan in hoeverre de Vlaamse overheid erin slaagt om gemakkelijk te communiceren met de overheid in het herkomstland. Sommige partners zijn transparant in hun communicatie, regelgeving en besluitvorming. Als men na de screening wil komen tot een versterkte samenwerking met de gunstig geëvalueerde herkomstlanden, en tot afspraken over het verloop van procedures en over de verdeling van de verantwoordelijkheden, zijn goede communicatie en samenwerking met die overheid nodig.

Voor Vlaanderen en Europa is hier een rol weggelegd. Het VCA moet investeren in een goed netwerk met andere centrale autoriteiten van ontvangende landen, om de informatie te delen en om te bekijken met wie en hoe zij samenwerken, en wat voor hun de sterktes en valkuilen zijn.

4.4.6. *Uitgewerkt juridisch kader*

Een laatste criterium is het uitgewerkte kader dat geadopteerden ondersteunt in hun recht op informatie over hun afkomst en hun zoektocht naar familieleden. Hier wordt rechtstreeks teruggesproken naar het recht van elke geadopteerde op informatie over zijn afkomst. Men gaat na in hoeverre er in het herkomstland een juridisch kader is dat geadopteerden toelaat om toegang te krijgen tot hun dossier. Bestaat er daar een professionele omkadering voor geadopteerden die op zoek gaan naar informatie of contact met gezinsleden? In hoeverre zijn dat geaccrediteerde diensten? Het criterium kan ook worden omgekeerd: moet men nog samenwerken met herkomstlanden waar de wetgeving toelaat om wijzigingen aan te brengen op de authentieke documenten, bijvoorbeeld een geboorteakte, waardoor het voor de geadopteerden moeilijker wordt om te achterhalen wie hun oorspronkelijke ouders zijn?

4.5. *Procesverloop*

Bruno Vanobbergen gaat in op de concrete toepassing van de criteria. Men heeft er uitdrukkelijk naar gestreefd om deze screening in te bedden in een internationaal kader. Men is deze oefening niet alleen in Vlaanderen maar ook in de Franse Gemeenschap en in andere landen aan het voorbereiden. Nederland heeft recent nog de resultaten van de screening gebracht. Het is belangrijk om de verbinding te maken met de dynamieken die spelen op internationaal niveau. Vlaanderen heeft samengewerkt met twee grote internationale organisaties, ISS en CHIP. Deze organisaties zijn ingebed in een breed Europees en internationaal netwerk. Zo is ISS verankerd in een samenwerking met het Kinderrechtencomité en met de Raad van Europa. Op dat internationale toneel zijn deze organisaties niet enkel beleidsmatig en diplomatiek actief, ze zijn ook bezig met individuele cases. Ze hebben grote affiniteit met de praktijk.

Er werd input gevraagd aan de bevoegde autoriteit in het herkomstland. Aan de betrokken interlandelijke adoptiedienst werd ook gevraagd om de criteria mee te evalueren. Alle informatie werd gebundeld en bezorgd aan een expert van UNICEF

die al decennia ervaring heeft met kinderrechten en met het Kinderrechtenverdrag. Die expert werd gevraagd om de beschikbare informatie te evalueren. Dat document werd dan bezorgd aan de interlandelijke adoptiediensten omdat het belangrijk is om daar feedback van te krijgen in functie van het eventueel aanpassen van bepaalde zaken. Ook de geadopteerden worden hierbij betrokken. Via verschillende kanalen werden geadopteerden gezocht die hieraan wilden meewerken. Dat was niet altijd gemakkelijk. Voor sommige landen is dit toch al goed gelukt. Aan beide partijen werd gevraagd om een kleurencode toe te kennen aan de criteria en om dit te motiveren.

Dit proces werd doorlopen voor Kazachstan, Portugal, Colombia, Vietnam en Zuid-Afrika. Dat zal nog voor andere landen gebeuren. Nu is de tweede screeningsronde volop bezig. Ghana staat op dit ogenblik 'on hold' omdat daar grote onduidelijkheid heerst met betrekking tot de adoptieprocedure. China staat sedert de coronapandemie 'on hold'.

Het tijdstip waarop de resultaten gepresenteerd kunnen worden, is afhankelijk van hoe snel alle nodige informatie wordt verkregen. Dat varieert sterk van land tot land. De ambitie is om te onderzoeken of in een volgende beweging niet meteen alle screenings van alle resterende herkomstlanden kunnen worden gepresenteerd. De adoptiediensten vragen dat. Bruno Vanobbergen zegt die vraag te begrijpen omdat dit meer rust zou creëren en een perspectief zou bieden aan de betrokken adoptieouders.

Vandaag kunnen voor wat betreft het herkomstland al een duidelijke inventarisatie en analyse worden gemaakt van de verschillende criteria. Er is ook een instrument dat toelaat om ook op dossierniveau beslissingen te nemen. Op die manier blijft kwaliteitsvolle interlandelijke adoptie mogelijk.

4.6. Eerste screeningsronde

Bruno Vanobbergen gaat in op de resultaten van de eerste screeningsronde. De samenwerking met Portugal, Colombia en Zuid-Afrika wordt voortgezet. Met Vietnam wordt de samenwerking stopgezet. Over Kazachstan is er twijfel. Een plaatsbezoek zal moeten uitwijzen of er voldoende garanties kunnen worden geboden om de adoptieprocedures te kunnen voortzetten.

Wat Vietnam betreft, is er met de betrokken adoptiedienst al uitvoerig gecommuniceerd. Dat zal nog meer gebeuren. Bruno Vanobbergen schuift een aantal argumenten naar voren voor de beslissing. Er is in Vietnam geen centrale databank over kinderen die in jeugdvoorzieningen opgroeien. Aangezien het recht op informatie zo belangrijk is, is er hier dus een probleem. Vietnam heeft ook een bijzonder weinig uitgebreide zorg- en hulpverleningsstructuur voor kinderen in maatschappelijk kwetsbare omstandigheden. Dat zorgt ervoor dat het subsidiariteitsprincipe in het gedrang komt. Er zijn ook weinig gestandaardiseerde procedures rond de toestemming die ouders kunnen geven. Er is weinig transparantie inzake de financiële transacties.

Er komt zeker een werkbezoek aan Kazachstan om duidelijkheid te creëren over de situatie daar. Er zullen ook werkbezoeken zijn aan de andere landen. Dat is niet nieuw. Zo kunnen vanuit het beslissingskader en samen met de adoptiedienst sterke en robuuste afspraken worden gemaakt.

Bruno Vanobbergen zegt dat minister Hilde Crevits terecht aandacht heeft gevraagd voor goede communicatie. Er was de voorbije dagen overleg met de interlandelijke adoptiediensten. Dat overleg zal de komende weken en maanden worden voortgezet. Belangrijk is de persoonlijke communicatie met de kandidaat-adoptanten. Dat zijn delicate gesprekken, waaruit meteen ook de complexiteit van inter-

landelijke adoptie blijkt. Maar zowel vanuit de betrokken adoptiedienst als vanuit het VCA wordt ten aanzien van die mensen duidelijk gezegd dat er samen met hen zal worden gezocht naar alternatieven. Er komt op de website ook een overzicht van veel gestelde vragen. Zo kunnen ook andere stakeholders goed worden geïnformeerd.

III. Vragen van de leden

1. Vragen van Katja Verheyen

Katja Verheyen bedankt alle sprekers. De fusie van de adoptiediensten werd uitgesteld. April 2023 is dichtbij. Het grote knelpunt was dat de decretale basis met een mogelijk nieuwe rolverdeling op zich liet wachten. De situatie is nog altijd dezelfde. Hoe kan dat worden verantwoord? Waarom laat de decretale uitwerking zo lang op zich wachten?

Zal het VCA in het nieuwe decreet nieuwe bevoegdheden naar zich toe trekken die nu worden ingevuld door de adoptiediensten? Indien dat zo is, welke stappen worden dan ondernomen om de juiste competenties en expertise aan te trekken?

In het tweede kwartaal van 2022 is de tweede screening van de herkomstlanden van start gegaan. De resultaten van de eerste screening zijn binnen. De samenwerking met Vietnam is stopgezet. Is dat definitief? Kan daar nog op worden teruggekomen?

De eerste screening heeft lang geduurd. Er volgen nog drie rondes. Komt dat niet in conflict met de nieuwe werking van de eengemaakte adoptiedienst? Kan dat los van elkaar worden gezien?

Hoe houdt het VCA de adoptiediensten en de kandidaat-adoptieouders op de hoogte van de stand van zaken in de screenings? Welke communicatie werd er al gevoerd met deze partijen? *Katja Verheyen* wil weten of de kandidaat-adoptieouders die met Vietnam bezig waren nu naar een ander herkomstland kunnen uitkijken. Er volgen nog heel wat screenings. De kans bestaat dat een ander herkomstland ook oranje of rood krijgt. Hoe wordt met die moeilijkheid omgegaan?

Hoe worden de adoptiediensten betrokken bij de screenings? Welke informatie krijgen zij van het VCA om te communiceren met kandidaat-adoptieouders? Welke impact hebben deze screenings op hun werking?

Katja Verheyen heeft een vraag over de krijtlijnen van de beslissingskaders: de consequente toepassing van het subsidiariteitsprincipe en de principes van het Haagse Adoptieverdrag. Er is gezegd dat de psychosociale adoptabiliteit wordt onderzocht en beoordeeld door professionals: heeft het kind emotioneel baat bij een adoptie? Maar hoe wordt dat onderzocht? Er is ook sprake van het belang van de mening van het kind. Hoe moet dat worden begrepen als het over baby's en jonge kinderen gaat?

2. Vragen van Suzy Wouters

Suzy Wouters bedankt de minister en de sprekers. Maar zij zegt wel de aanwezigheid te missen van iemand die komt spreken in naam van de geadopteerden en de adoptieouders. Zij zou graag weten hoe de geadopteerden en de biologische ouders denken over de nieuwe beleidsvoorstellen, hoe zij de werkgroepen hebben ervaren, wat hun opmerkingen en suggesties zijn. Die ervaringen zijn cruciaal in het nemen van beleidsbeslissingen. Daarom vindt *Suzy Wouters* het jammer om van hen geen feedback te kunnen horen.

Vlaams Belang is tevreden dat minister Hilde Crevits 425.000 euro extra zal investeren in de zorg en begeleiding bij adoptie en in het begeleidingstraject wanneer geadopteerden op zoek gaan naar hun herkomst. Het Steunpunt Adoptie krijgt de opdracht om de contacten met lotgenoten te verankeren en te professionaliseren. Suzy Wouters kan dat alleen maar toejuichen. Dat zijn volgens haar belangrijke eerste stappen.

Suzy Wouters las in Humo een artikel met schrijnende getuigenissen van een aantal adoptieouders wier Ethiopische kinderen het slachtoffer waren van ontvoering en kinderhandel. Recent las zij in de krant dat er nog steeds geen beweging zit in het onderzoek naar illegale adopties vanuit diverse landen naar België. Dergelijke wanpraktijken zouden onmiddellijk moeten worden onderzocht, vindt Suzy Wouters. Zij vraagt aan minister Hilde Crevits hoever het onderzoek staat naar de Ethiopische adoptiedossiers. Het zou vertraging hebben opgelopen door corona. Heeft het VCA dit onderzoek al heropgestart? Is er al contact opgenomen met de adoptiegezinnen? In welke fase bevindt dit onderzoek zich? Worden deze gezinnen begeleid en ondersteund tijdens dit proces?

Suzy Wouters wil ook weten hoever het tienpuntenprogramma inzake de nazorg en begeleiding staat. Heeft minister Hilde Crevits al concrete ideeën over hoe pleegzorg en adoptie meer verbonden kunnen worden? Wanneer denkt zij dat de analyses van de herkomstlanden afgerond zullen zijn? Wanneer zullen de werkbezoeken, indien deze nodig zijn, worden ingepland? Kan de minister aangeven wat de parameters zullen zijn en waarop zij zich zal baseren om al dan niet verder te gaan met een adoptiesamenwerking? Zal er ook een nultolerantiebeleid komen? Kunnen de parlementsleden inzage krijgen in de screenings die al afgerond zijn?

Het VCA maakte het screeningsinstrument. Een punt dat haar daarin opviel, was de bereidheid om rechtstreeks samen te werken, van overheid tot overheid. Hoe verliep die samenwerking? Was de bereidheid om samen te werken er altijd bij de herkomstlanden? Wat gebeurt er als de samenwerking absoluut niet lukt?

Het VCA heeft het onderzoek doorgegeven aan drie onafhankelijke organisaties: ISS, CHIP en UNICEF. Werden in die rapporten ook de geadopteerden in de werkgroep betrokken?

Suzy Wouters weet dat de Europese Commissie initiatieven neemt om de erkenning van draagmoederschap in de EU te bevorderen. Met die maatregel kan iedereen een kind kopen zonder dat er nog een adoptieprocedure, een screening en een controle in het ontvangende land aan te pas moeten komen. Suzy Wouters vreest voor kinderhandel en misbruiken. Zij vraagt minister Hilde Crevits hoe zij dit bekijkt.

De deadline om een nieuw systeem voor interlandelijke adoptie in te voeren werd vastgesteld op september 2023. Suzy Wouters vraagt aan minister Crevits of zij deze deadline zal halen, gezien het feit dat er nog veel werk moet worden verzet.

Waarnemend commissievoorzitter *Koen Daniëls* wijst Suzy Wouters, naar aanleiding van de vraag over geadopteerden en andere verenigingen, dat in de regeling van de werkzaamheden werd afgesproken dat de werkgroepen worden uitgenodigd. Zij zijn vertegenwoordigd, weliswaar in getrapte vorm. De commissie kan hieraan nog een vervolg breien. Er is dus niet actief voor gekozen om hen niet uit te nodigen.

3. Vragen van Freya Van den Bossche

Freya Van den Bossche zegt tevreden te zijn met de visie die naar voren werd geschoven: men verlaat ook hier, net als in andere landen, het idee dat het altijd

beter is om een kind uit een land waar het leven niet altijd eenvoudig is naar hier te halen. Het gaat om een uitzonderlijke en ondergeschikte maatregel, die er enkel kan komen als het echt in het belang van het kind is en niet vanuit een bevoogdende visie van hieruit. Er wordt nu ook gekeken naar het belang van het kind vanuit de eigen cultuur en gewoonten, en mogelijkheden ter plaatse.

Ook het feit dat de subsidies niet langer afhankelijk zijn van het aantal dossiers is belangrijk. Het was vroeger een incentive om zoveel mogelijk kinderen naar hier te halen. Dat zou nooit zo mogen zijn. Enkel het belang van het kind mag vooropstaan.

Deze maatregelen zorgen ervoor dat Freya Van den Bossche vertrouwen heeft in de visie. Ook de ernst waarmee men de screening tracht uit te voeren juicht zij toe. Maar zij vraagt in welke mate kan worden gegarandeerd dat geadopteerde kinderen werkelijk kinderen zijn van wie de ouders en familie niet in de mogelijkheid verkeren om hen in eigen land groot te brengen. Toch moet een kind dat hier opgroeit de garantie worden geboden dat er geen mogelijkheid was om ginds goed op te groeien. Die twijfel meent Freya Van den Bossche ook te hebben waargenomen bij het expertenpanel.

Als een herkomstland de gegevens van de oorspronkelijke ouders niet bijhoudt, zou Vlaanderen er dan niet mee samenwerken? Of is dat dan een van de elementen die mee worden overwogen? Veel geadopteerden willen op een dag zicht krijgen op hun historiek. Wordt daarom gegarandeerd dat er wordt samengewerkt met landen die minstens hun best doen om daar maximaal zicht op te hebben?

Hoe zeker is het dat de deadline voor het traject naar één adoptiedienst zal worden gehaald? Freya Van den Bossche maakt zich zorgen over die eengemaakte dienst omdat er een vraag rijst over de onderlinge verstandhouding tussen de mensen die deel uitmaken van de adoptiediensten en het VCA. Hoe zal dat lopen? Dat was vroeger niet altijd eenvoudig. Ziet iedereen zichzelf in dat samenwerkingsverband? Wordt daar in het eenmakingsproces rekening mee gehouden?

Hoe kan de eengemaakte dienst voor een goede verstandhouding met de geadopteerden zorgen? Mensen die in het verleden werden geadopteerd en die vaak met vragen zitten, hebben niet altijd het gevoel dat hun vragen vroeger ernstig werden genomen. Hoe kan men ervoor zorgen dat zij zich nu wel gehoord voelen? Hoe kunnen mensen die in de toekomst zullen worden geadopteerd meteen het gevoel krijgen dat met hen een vertrouwensvolle relatie wordt ontwikkeld?

Wat zal de rol zijn van het Steunpunt Adoptie, die niet wordt opgenomen door de eengemaakte adoptiedienst? Zal er bij dat Steunpunt Adoptie een diverser aanbod komen dat meer gericht is op de noden die verband houden met adoptie? Freya Van den Bossche verwijst naar het feit dat er meer activiteiten zijn voor kandidaat-adoptieouders dan voor geadopteerden. De activiteiten voor geadopteerden zijn vaak recreatief, en hebben niets te maken met het feit dat zij geadopteerd zijn. Nochtans bestaat bij hen die vraag. Zij willen ook spreken en werken rond wat hen bindt. Is daarin een evolutie merkbaar?

Hoe zullen de evaluatie van en het toezicht op de werking verlopen? Zullen de verschillende groepen die te maken krijgen met adoptie daarbij worden betrokken? Kan er met andere woorden ook kwalitatief materiaal worden gebruikt bij de evaluatie, om te zien hoe de zaken blijvend kunnen worden verbeterd?

4. Vragen van Katrien Schryvers

Katrien Schryvers bedankt de sprekers voor hun toelichtingen. Zij stelt vast dat er in Welzijn heel wat werven zijn, en dit is ook een grote transitie. Zij onderschrijft

de visie dat het belang van het kind centraal moet worden gesteld. Dat wordt volgens haar al lang gezegd, maar er zijn in de toepassing verschillende mogelijkheden en nuances. Er wordt nu niet alleen een gezin gezocht voor een kind – en niet omgekeerd – maar er wordt ook een gezin gezocht met de zekerheid dat het kind in zijn herkomstland niet op een goede manier in de jeugdhulp kan worden geholpen.

Het kader, dat moet verzekeren dat het kind adoptabel is, wordt zo strikt mogelijk gemaakt. Katrien Schryvers wikt haar woorden omdat er wordt gewerkt met andere landen, culturen, juridische kaders, regelgevingen, anders georganiseerde rechtbanken, andere geboorteregisters enzovoort. Een strikt kader betekent ook dat een afweging die vandaag wordt gemaakt, morgen opnieuw ter discussie moet kunnen worden gesteld. Gewenning en routine zijn slechte raadgevers. Het is niet omdat een contactorganisatie vandaag goed werkt dat ze dat over een paar jaar nog doet.

Bij adoptie komen er emoties kijken. Het gaat om een kleine groep mensen. Er is niet alleen in Vlaanderen maar internationaal een dalende trend. Maar voor elk van die gezinnen en kinderen is de impact groot. Het is telkens een proces van jaren hopen en wachten, van teleurstelling en opnieuw hopen. Katrien Schryvers heeft daar begrip voor.

Adoptie is een aangelegenheid van veel partijen met telkens verschillende emoties: kandidaat-adoptanten, adoptieouders, geadopteerden, betrokken diensten, contacten in de herkomstlanden enzovoort. Veel zaken moeten op een goede manier worden georganiseerd. Er moet rekening worden gehouden met verschillende noden en belangen.

Katrien Schryvers onderschrijft de nieuwe zienswijze. Er zijn mensen met een grote kinderwens. Maar niemand wil na een paar jaar vaststellen dat het kind niet adoptabel was wegens mistoestanden. Dat hoeft niet altijd fraude te zijn geweest. Er moet worden opgetreden tegen criminele feiten maar Katrien Schryvers is ervan overtuigd dat er in het verleden zaken zijn gebeurd waarbij, met de kennis van dat moment, de best mogelijke bedoelingen in het spel waren. Iedereen moet worden behoed voor kwaadwillige bedoelingen. Daarom is een zo strikt mogelijk kader nodig. Dat is de bedoeling van de screeningsronde.

Katrien Schryvers wil weten hoe evolutief die screeningsronde is. Hoe wordt rekening gehouden met het feit dat wat vandaag veilig geacht wordt dat morgen misschien niet meer is, en met het feit dat men in de toekomst misschien andere inzichten heeft dan vandaag? Hoe wordt ervoor gezorgd dat de kanalen die nu groen licht krijgen groen blijven? Zijn de kleuren oranje en rood definitief of tijdelijk? Wat is tijdelijk? Dat is belangrijk voor mensen die op een wachtlijst staan. De onzekerheid van de wachtlijst weegt op kandidaat-adoptanten.

Er is voor adopties uit Vietnam een beslissing genomen. Die beslissing werd toegelicht. Maar die bekommernis is altijd geweest hoe in de toekomst de procedure moet worden afgebakend en met welke veilige kanalen er zal worden gewerkt, om op een zorgzame manier om te gaan met mensen die al in een traject zitten, op een wachtlijst staan en een verwachting hebben? Communicatie is belangrijk maar die mensen moeten een concreet traject naar een ander kanaal krijgen. Op welke manier wordt dat voorbereid?

Katrien Schryvers vindt de eengemaakte adoptiedienst belangrijk omdat adoptie ingewikkeld is. Er zijn verschillende kanalen met telkens maar een paar adopties. Men kan niet verwachten dat een beperkt aantal mensen alle expertise (blijven) hebben. Expertise moet ten volle worden benut. Deskundigheid moet worden bevorderd. Daarom gelooft Katrien Schryvers in de eengemaakte dienst. Zij is

bovendien van oordeel dat de manier waarop adoptie verloopt niet mag afhangen van de adoptiedienst waarbij men al dan niet toevallig is terechtgekomen. Dezelfde evolutie heeft zich ook voltrokken bij binnenlandse adoptie. Katrien Schryvers is een grote believer van de eengemaakte adoptiedienst. Zij hoopt dat de expertise van de drie huidige diensten kan worden gebundeld. Dat is een van de grote doelstellingen, die heel wat inspanningen vergt.

Een van de grote bezorgdheden waren de accreditaties. Katrien Schryvers zegt te begrijpen dat dit langs de ene kant wordt doorkruist door de screenings, maar langs de andere kant toch ook weer niet. Als er accreditaties zijn vanuit bepaalde herkomstlanden, dan is het de beslissing van het herkomstland om in Vlaanderen te laten adopteren. De screening is het omgekeerde: Vlaanderen bepaalt met wie het zal samenwerken. Is er duidelijkheid over alle mogelijke problemen met de accreditaties van de verschillende kanalen? Ontstaat er bij de oprichting van de eengemaakte adoptiedienst geen vacuüm?

Katrien Schryvers is een bepleiter van de toekomstige samenwerking tussen het VCA en de eengemaakte adoptiedienst. Die samenwerking moet veel sterker worden en uitgroeien tot een partnerschap. Men moet evolueren van adoptiebemiddeling naar adoptiebegeleiding.

Katrien Schryvers begrijpt dat er een centrale databank voor alle kinderen in de jeugdhulp moet zijn. Maar zij voelt een spanningsveld: dreigen de kwetsbaarste kinderen zo niet uit de boot te vallen? Katrien Schryvers weet dat dit een moeilijke oefening wordt om zekerheid te hebben en om te vermijden dat in de toekomst een kind niet-adoptabel wordt verklaard. Maar wat met de kinderen die in hun herkomstland niet geregistreerd zijn, of als vondeling of als vrucht van een anonieme bevalling zijn geregistreerd?

Financiële risico's vermijden is een van de stokpaardjes van de spreker. Zij heeft al meermaals gewezen op de problematiek van de projectsteun. Er is onvoldoende controle op wat er met de projectsteun gebeurt. Wat is het verschil tussen een rechtstreekse betaling voor een kind en betalen om een kind te kunnen adopteren? Er wordt nu gewerkt aan het vermijden van projectsteun en financiële afhankelijkheid. Worden daarover in geen enkele van de gescreende landen nog vragen gesteld? Stellen de weeshuizen waarmee in de verschillende kanalen wordt gewerkt daar geen vragen meer over? Katrien Schryvers heeft ooit voorgesteld om een centraal project op Europees niveau te creëren. Is dat niet meer nodig?

5. Vragen van Jeremie Vaneckhout

Jeremie Vaneckhout dankt de sprekers voor hun toelichtingen. Hij herinnert eraan dat er de voorbije jaren al een aantal stevige en intense besprekingen over het thema zijn geweest. Iedereen lijkt doordrongen van alle facetten die meespelen. Er zijn ook contacten tussen commissieleden en mensen die er op het terrein een goede invulling proberen aan te geven.

Het parlementslid zegt tegelijkertijd ook ongeduldig te zijn omdat het voornemen al sinds 2019 in het regeerakkoord staat. Het is al langer duidelijk dat allerlei zaken in de interlandelijke adoptie fout liepen. Hij wil niet insinueren dat elke adoptie in het verleden problematisch was. Maar wel dat het beleidsmatig duidelijk was dat er gaten in het systeem zaten en dat die de voorbije decennia niet op een goede manier zijn opgevangen. Hij wil het niet hebben over de slachtoffers van het verleden, maar hij vindt wel dat er tijdsdruk is. Terwijl men met de screenings bezig is, lopen de dingen zoals ze lopen. Jeremie Vaneckhout dringt erop aan om snel aan de slag te gaan. Ook zijn fractie vindt dat de belangen van het kind altijd en overal centraal moeten staan. Kandidaat-adoptanten en mensen met een kindervens zijn bij uitstek doordrongen van de idee dat het alleen maar zin heeft als het

vanuit het belang van het kind is. Men wil een kind om het belang van het kind centraal te zetten in zijn leven. Jeremie Vaneekhout zegt dat dat zijn ervaring is met iedereen die ouderschap ambieert. Jeremie Vaneekhout is enthousiast over de tonaliteit van een aantal zaken. Blijkbaar zijn die zaken doorgedrongen tot in alle kamers van het beleid. Er was en is daar nog werk aan de winkel.

Jeremie Vaneekhout hoorde dat het de ambitie is om alle herkomst- en vervolglanden samen te nemen bij de screening. Wat is de timing? Hoe wordt vermeden dat in de tussentijd zaken gebeuren die binnen enkele maanden niet door de screening geraken? Zijn er de afgelopen jaren adopties vanuit Vietnam gebeurd waarvan men intussen vindt dat dat kanaal niet betrouwbaar genoeg is? Jeremie Vaneekhout stelt deze vraag niet specifiek met betrekking tot Vietnam. Hij ziet het breder: hoe gaat men om met het feit dat tegelijkertijd procedures en een screening lopen? Als de samenwerking met Kazachstan wordt stopgezet, hoe zal er dan worden omgegaan met kinderen die in de voorbije jaren via het kanaal in Kazachstan werden geadopteerd? Is daarvoor een specifiek traject gepland?

Jeremie Vaneekhout vraagt of de sprekers een idee hebben van de impact in cijfers voor de vijf landen die werden gescreend. Hoe drastisch worden daarmee kanalen ingeperkt? Worden bij die andere vijftien landen gelijkaardige resultaten verwacht? Werden de landen waarover de grootste zorgen bestonden het eerst gescreend?

Jeremie Vaneekhout beseft dat het bij adoptie minder evident is om een perfecte wereld te creëren dan de slides doen uitschijnen. Hij wil weten hoeveel twijfel er wordt toegestaan. Welk gevoel moet men hebben om het kanaal in Kazachstan toch nog toe te laten? Op welk moment wordt de beslissing heroverwogen? Is dat op basis van actieve signalen of wordt er een periodiek systeem opgezet?

Er zijn twee 'quick wins' waarvoor al in financiële middelen is voorzien: het Steunpunt Adoptie en het Afstammingscentrum. De spreker staat daar uiteraard achter, maar wil toch weten of dit wordt ingeschat als een tijdelijke opdracht, dan wel of het gaat om iets wat tijdelijk met projectmiddelen wordt gefinancierd, maar wat op termijn structureel moet worden gefinancierd. Hij weet uit het verleden dat men behoedzaam moet zijn met het opzetten van projecten omdat dan twee jaar later de vraag komt hoe ze structureel moeten worden gefinancierd.

Jeremie Vaneekhout denkt dat het goed is om in een vervolgzitting geadopteerden aan het woord te laten, en om hun ervaring en die van hun omgeving te beluisteren. Maar nog fundamenteeler is dat ze worden betrokken bij de oefening: hebben de sprekers zicht op hoeveel geadopteerden er in de vijf screenings en in de nu opgezette screenings werden betrokken?

Jeremie Vaneekhout wil tot slot ook nog weten of er nog logistiek werk nodig is voor het traject naar één interlandelijke adoptiedienst. Hij vindt het goed dat er levendige gesprekken zijn maar hij wil van de minister horen wat de dynamiek is en welke issues daar spelen.

6. Vragen van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde herhaalt dat alles in het teken staat van het belang van het kind. Dat is ook voor hem de centrale lijn in het hele proces. Hij gaat akkoord met Jeremie Vaneekhout dat het tijd is om er lessen uit te trekken, maar hij is wel tevreden over de manier waarop het proces op dit moment loopt. Men moet zijn tijd nemen om de juiste conclusies te trekken zodat het systeem op punt staat. Zonder evenwel de goede kanten van de interlandelijke adoptie zomaar overboord te gooien. Maar anderzijds moet men niet zeggen dat men kan voortdoen zoals nu omdat men de mistoestanden uit het verleden heeft weggewerkt.

Een van de zaken die bij de screening van de adoptielanden werd overwogen, is de vraag of er al dan niet een dienst voor bijzondere jeugdzorg aanwezig is. Maurits Vande Reyde begrijpt dat, maar stelt zich toch de vraag of dan niet het gevaar bestaat dat de kwetsbaarste kinderen daardoor in de kou blijven staan. Men kijkt bijvoorbeeld ook naar hoe men omgaat met broers en zussen. In de bijzondere jeugdzorg slaagt men daar niet altijd in. Dreigt het criterium van aanwezigheid van bijzondere jeugdzorg niet een aantal andere zaken teniet te doen?

Er is een bezoek gepland aan Kazachstan. Maurits Vande Reyde wil weten welke zaken daar nog moeten worden uitgeklaard. Vanaf wanneer is de twijfel te groot?

Zijn de taken al verdeeld tussen de adoptiediensten en Opgroeien Regie? Wat behelst die verdeling? Welke ideeën circuleren daarover? Zijn de binnenkort voormalige adoptiediensten tevreden met die verdeling? De adoptiediensten hadden voet aan wal in de herkomstlanden. Dreigen die connecties niet verloren te gaan? Op welke manier zullen die connecties optimaal worden behouden? Tegen wanneer moeten de taken verdeeld zijn? Wat zijn de belangrijkste knelpunten?

Maurits Vande Reyde stelt vast dat men de accreditaties van de adoptiekanalen wil samenbrengen bij Opgroeien Regie. Hij vindt dat goed, maar hij weet dat de beslissing daarover altijd bij de herkomstlanden ligt. Werden er al stappen gezet om de bestaande accreditaties over te hevelen? Hoe staan de herkomstlanden daartegenover? Als er geen goedkeuring is, zal dat in de praktijk moeilijk zijn.

Het zwakke punt in heel wat adoptiedossiers was de link met de lokale contactpersoon. Hoe zal Opgroeien Regie daarmee omgaan? Hoe kunnen die contactpersonen beter worden gecontroleerd en gescreend?

Het derde blokje vragen van Maurits Vande Reyde gaat over de rol van het Agentschap Opgroeien. Het ging in de discussies vaak over het belang van open adoptie. Maurits Vande Reyde herinnert zich dat voormalig Vlaams Parlements lid Lorin Parys daar voorstander van was. In die context werd vaak het idee geopperd om te kiezen voor gewone adoptie in plaats van voor volle adoptie. De keuze voor gewone adoptie is echter niet evident. Soms wil de moeder niet worden gevonden en kan er geen contact tot stand komen met het kind. In sommige herkomstlanden heerst er op dat vlak een gesloten cultuur. Maurits Vande Reyde vraagt of er al een definitieve keuze is gemaakt. Als het in de praktijk niet mogelijk is, dan zou men daar wel eens op muren kunnen botsen.

Is er al zicht op hoe de synergie met pleegzorg maximaal kan worden gerealiseerd?

Het laatste blokje vragen gaat over de geadopteerden. Als kanalen na een screening worden gesloten, is er het probleem van de kandidaat-adoptanten die op de wachtlijst van de adoptiediensten staan. Hoe zal men daarmee omgaan? Hoe zal men hun eventueel een plaats geven op de wachtlijst voor een ander land? Welke parameters zullen daarbij worden gehanteerd? Welk perspectief hebben de kandidaat-adoptanten voor wie de screening uitwijst dat de kanalen zullen worden afgesloten?

In het proces kwam ook vaak de nazorg aan bod. Maurits Vande Reyde vraagt hoe dat zal worden gerealiseerd en worden aangepast aan de noden van de geadopteerden en de adoptieouders. Wat is daar de inspraak geweest? Kan dat nog worden voortgezet in toekomstige sessies met zowel de betrokken geadopteerden als de adoptieouders? Maurits Vande Reyde vindt dat dat deel in elk geval nog moet worden opgenomen.

IV. Antwoorden van minister Hilde Crevits

Minister *Hilde Crevits* toont zich dankbaar voor de grote interesse en voor alle vragen. Zij vindt dat haar diensten gedetailleerd zijn ingegaan op veel praktische vragen. Zij vindt het daarom nuttig om de verslagen grondig na te lezen.

Op de vraag van Katja Verheyen over de fusie van de adoptiediensten antwoordt de minister dat de erkenning gebeurt op basis van de huidige regelgeving. Er worden inhoudelijke afspraken gemaakt over een samenwerkingsmodel. De legistieke vertaling gebeurt de volgende maanden in onderling overleg. Minister Hilde Crevits onderstreept dat zij het principe van één dienst belangrijk vindt. Die vraag werd al in 2019 gesteld.

Minister Hilde Crevits zegt een indringend gesprek te hebben gehad met geadopteerden. Zij heeft een eigen visie die soms wat naïef is. Soms moet men bijsturen na gesprekken. Op 13 februari 2023 had zij een ingrijpend, leerrijk en geanimeerd gesprek met de adoptiediensten. Zij wil de bestaande expertise zo integraal mogelijk behouden. Er is nog tijd om met elkaar te spreken. Er zijn vertegenwoordigers van de adoptiediensten aanwezig, net als geadopteerden – ook al komen die niet aan het woord. De minister vindt het belangrijk dat die gesprekken plaatsvinden. Ze sterken haar in het pad dat wordt gevolgd. De minister beseft dat het allemaal emotioneel is maar zij zegt het goede te willen doen, in het belang van het kind. Er moet een goede match worden gezocht met mensen. Men mag geen kind zoeken voor mensen. De redenering is volledig omgedraaid.

Minister Hilde Crevits verwijst Suzy Wouters voor de antwoorden op haar vragen naar de vertegenwoordigers van het Agentschap Opgroeien. De geadopteerden en de adoptieouders waren betrokken bij de werkgroepen. Er zijn twee mensen aanwezig om de resultaten te presenteren. Daarom gaat de minister nog niet in op de vragen over het tienpuntenprogramma en over de relatie tussen pleegzorg en adoptie. Dat komt later nog aan bod.

De bereidheid om samen te werken is inderdaad een criterium. Als samenwerking niet lukt, kan er geen samenwerking zijn. Als landen moeilijk bereikbaar zijn, wordt een bezoek gepland. Minister Hilde Crevits vindt het belangrijk dat dat gebeurt. De beoordeling oranje wil zeggen dat er eventueel een pad kan worden bewandeld maar dat nog moet worden gecheckt wat er nodig is. Oranje is een tijdelijke situatie maar in de praktijk is alles tijdelijk. Men kan nu eenmaal niet elke dag een nieuwe screening doen.

Minister Hilde Crevits zegt Jeremie Vaneeckhout dat ze een antwoord heeft proberen te geven op de vragen uit het verleden omdat ze het belangrijk vindt dat er geen onrust wordt gestookt bij mensen die een succesvolle adoptie achter de rug hebben. Dat komt hard binnen bij mensen die dicht bij een adoptie uit Vietnam staan. Dat zijn er niet veel maar één ongelukkig koppel is al lastig. Op hen moet nu worden gefocust. Minister Hilde Crevits zegt bezorgd te zijn over het verleden, maar het gaat om een screening vanaf nu en niet vanaf drie jaar geleden.

Minister Hilde wil voor de zomer van 2023 de decretale route aanvatten. Dat is hard werk maar met wat goede wil kan dat lukken.

Minister Hilde Crevits corrigeert wat Freya Van den Bossche heeft gezegd over subsidies: vandaag zijn de subsidies niet meer volledig afhankelijk van het aantal dossiers. Er geldt een basissubsidie voor iedereen. Er is ook een subsidie voor nazorg, die het gros uitmaakt van de financiering. Dat traject is al ingeslagen. Daarnaast zijn er een aantal kosten verbonden aan kanalen, zowel lopende kanalen als kanalen op proef. Die kosten hebben te maken met concrete dossiers met

betrekking tot plaatsings- en bemiddelingsovereenkomsten. De vraag is of er nog meer geforfaitariseerd kan worden. Dat wordt opgenomen met de diensten. Men onderzoekt hoe men een duurzaam uitbreidingsbeleid kan organiseren voor een aantal zaken.

De oproep voor het traject naar één dienst wordt gelanceerd op 1 maart 2023. Men kan zich tot eind april 2023 kandidaat stellen. Dan zal een beslissing worden genomen. Het is niet de intentie om van één twee te maken. Daarover werd op 13 februari 2023 overlegd.

Er zijn vragen om een deel van het budget vrij te maken voor een fonds ter ondersteuning van geadopteerden in het kader van rootsvragen. Minister Hilde Crevits is daar niet ongevoelig voor. Zij vindt dat een belangrijk thema waarover moet worden nagedacht. Als er een kader is voor goede afspraken met landen, kan daarin op basis van een werkplan invulling worden gegeven aan een duurzame in plaats van een variabele subsidie. Men bekijkt stapsgewijs met de diensten welke verbeteringen in dat verband nog mogelijk zijn.

Minister Hilde Crevits heeft in het algemeen het gevoel dat er steun is voor de richting die wordt ingeslagen. Zij is trots op de manier waarop wordt samengewerkt met de mensen op het terrein en waarop wordt geluisterd naar mensen die ervaring hebben, hetzij als adoptieouder hetzij als geadopteerde.

De samenwerking tussen het VCA en de adoptiediensten blijft gevoelig. Is dat een hiërarchische verhouding of een partnerschapsverhouding? De voorkeur gaat naar de tweede mogelijkheid, waarbij de kennis en de expertise van elkeen worden erkend. Afhankelijk van de gesprekspartner kan men zien dat men daarin al min of meer is geëvolueerd, maar de minister vindt dat één adoptiedienst een krachtiger partner zal zijn in de werking van de interlandelijke adoptie. De vragen over waar er erkenning is, moeten dan praktisch worden opgelost. De slagkracht van de diensten zal groter zijn als de stap wordt gezet naar één dienst.

Jeremie Vaneeckhout herinnerde aan de vragen uit het verleden. Minister Hilde Crevits herinnert hem eraan dat er op federaal niveau op 9 juni 2022 de resolutie betreffende de erkenning dat kinderen in België illegaal werden geadopteerd, betreffende de erkenning van de betrokkenen als slachtoffer, alsook betreffende de instelling van een administratief onderzoek dienaangaande is goedgekeurd. Op vraag van het federale kabinet van Justitie zal zij op 24 maart 2024 haar aanpak toelichten om maximaal te kunnen inhaken op federale initiatieven zodat er in dit dossier geen clash kan ontstaan.

De quick wins zijn geselecteerd op basis van de beleidsvoorstellen. Minister Hilde Crevits zegt dat daarbij wordt geluisterd naar het veld. De uitbreiding van de databank kan eenmalig worden gefinancierd. De versterking van de trajectbegeleiding moet duurzaam gebeuren. Het Afstammingscentrum werkt nog maar vier jaar en wil zelf ook zijn eigen werking evalueren. Dan kan worden bekeken hoe de verduurzaming kan worden gerealiseerd.

Aan het Steunpunt Adoptie is gevraagd om een aantal prioriteiten naar voren te schuiven. Minister Hilde Crevits zegt zich hier te baseren op de expertise van de twee mensen die straks hun toelichting zullen geven. Daar moet respect voor worden opgebracht.

Maurits Vande Reyde had het over de formules van open adoptie. Volgens minister Hilde Crevits leeft dat thema ook op het federale niveau. Het zal ook daar worden aangekaart.

Als besluit zegt de minister dat zij het gesprek levendig vindt. Dat strookt met haar overtuiging dat levendigheid er enkel is met geëngageerde mensen. In het andere geval is er passiviteit en met passiviteit kan men niet tot oplossingen komen.

V. Antwoorden van Ariane Van den Berghe

Ariane Van den Berghe is van oordeel dat de nog lopende screenings geen impact hebben op de fusie. Fuseren met een volledig afgewerkte screeningslijst zou handig zijn maar daartegenover staat het dynamische karakter van de screenings. Daarnaast zullen de opdrachten van de eengemaakte adoptiedienst niet wijzigen volgens het herkomstland waarmee wordt samengewerkt. De lokale uitwerking zal mogelijks verschillen maar op macroniveau zullen de opdrachten gelijk blijven.

Het behoud van de accreditaties na de fusie maak voorwerp uit van de juridische ondersteuning. Er is zoals aangegeven een projectsubsidie voor juridische ondersteuning van de fusie. Er wordt juridisch onderzoek gevoerd naar de aangewezen aanpak om de accreditaties te behouden.

De screening van de herkomstlanden verloopt volgens het moment waarop een accreditatie afloopt. Het gaat immers niet op aan een adoptiedienst die net een accreditatie heeft afgesloten te moeten melden dat de samenwerking wordt stopgezet.

Het is niet zo dat het VCA ter plaatse zal inschatten of adoptie in het hoogste belang van een kind is. Het VCA verwacht dat het herkomstland de inschatting van 'the best interest of the child' laat maken door eigen professionals. Het VCA hoopt en verwacht dat daarvoor de internationale instrumenten worden toegepast. Die inschatting verloopt bovendien in functie van de leeftijd. De vraag rijst of dat haalbaar is bij hele jonge kinderen, maar de leeftijd van interlandelijk geadopteerde kinderen ligt doorgaans hoger dan bij binnenlands geadopteerde kinderen. Met kinderen vanaf 5 jaar wordt vaak een traject gelopen in het herkomstland.

De screening toonde aan dat het in de meeste landen mogelijk was om contact te leggen met alle autoriteiten. Als dat niet lukte, was dat evenwel een tegenindicatie. Als een minimaal contact niet haalbaar is, zijn de kansen op samenwerking in de toekomst eerder beperkt. Samenwerkingsafspraken kunnen maken blijft een minimumvereiste.

Vragen over de jeugdzorg in het herkomstland en de centrale databank, houden verband met de zogenaamde paradox van de interlandelijke adoptie. Wie vanuit zijn hart redeneert, adopteert uitsluitend uit landen waar er voor de kinderen geen alternatieven zijn. Wie van oordeel is dat adoptie uitsluitend kan in het belang van het kind, moet samenwerking durven stopzetten als dat hoogste belang niet gegarandeerd is. Dat alles om te vermijden dat adoptieouders of geadopteerden vroeg of laat de boodschap krijgen dat niet alles correct is verlopen.

De databank is één van de criteria waarmee rekening wordt gehouden. Het eigen jeugdzorgsysteem hoeft niet perfect te functioneren. Er wordt wel nagegaan of het herkomstland in staat is om een minimaal gedocumenteerd traject uit te werken dat aangeeft waarom een kind behoefte heeft aan een plaatsing buiten het gezin, welke mogelijkheden het herkomstland biedt en waarom adoptie de aangewezen maatregel is.

De vraag of de screening niet te nadrukkelijk vanuit een Belgisch kader wordt bekeken, wijst op een terechte bezorgdheid. Het VCA werkt om die reden samen met internationale organisaties die hun theoretische kennis combineren met een

wereldwijd netwerk van mensen die lokaal individuele dossiers behandelen en voeling hebben met de situatie ter plaatse.

Een screening blijft een momentopname. De huidige kleurencode ligt niet voor eeuwig vast. Wijzigende omstandigheden – een ingrijpend gewijzigde regelgeving of signalen die wijzen op problemen in lopende procedures – betekenen dat er opnieuw gescreend moet worden. Idealiter wordt er sowieso periodiek gescreend maar daarover worden afspraken gemaakt in het kader van de samenwerking tussen het VCA en adoptiedienst.

De samenwerking stopzetten heeft gevolgen voor kandidaat-adoptanten. De vraag rijst wat hun in dergelijk geval geboden kan worden. Het antwoord daarop moet samen met de adoptiediensten geformuleerd worden. De eerste vraag die beantwoord moet worden is of kandidaat-adoptieouders nog bereid zijn om de procedure voort te zetten na dergelijke beslissing. Er moet onderzocht worden voor welke landen ze in aanmerking komen, en of de kindprofielen en procedure in die landen aansluiten bij hun verwachtingen. Dat wordt noodzakelijkerwijs een individueel traject.

Elk herkomstland wordt bezocht. Er worden met de lokale overheid samenwerkingsafspraken gemaakt over het verloop van de trajecten en wie daarin welke rol speelt. De samenwerking tussen lokale autoriteiten en het VCA vormt de basis. Als de lokale centrale autoriteit voldoende toezicht uitoefent, zijn er grote garanties dat het proces correct verloopt en de lokale contactpersonen betrouwbaar zijn. Tijdens een bezoek is het mogelijk na te gaan wie de contactpersonen precies zijn, en of ze bekend zijn van eerdere procedures. Ook Buitenlandse Zaken kan input leveren.

VI. Antwoorden van Bruno Vanobbergen

Bruno Vanobbergen zegt dat de samenwerking in Ethiopië om verschillende redenen niet gemakkelijk verloopt: de coronapandemie, politieke onrust en moeizame contacten met weeshuizen. In eerste instantie is samengewerkt met ISS maar dat leverde onvoldoende resultaat op. In november 2022 liet ISS weten de samenwerking met de onderzoekster ter plaatse te hebben stopgezet bij gebrek aan vooruitgang. Er is snel daarna contact gelegd met een Franse organisatie waarmee op dit ogenblik samenwerkingsafspraken worden gemaakt in de hoop dat het onderzoek aldus een nieuwe start krijgt.

Geadopteerden bij screenings betrekken is belangrijk maar niet gemakkelijk. Er wordt gezocht naar alle mogelijke manieren om dit punt te verbeteren. In de eerste ronde was er enkel participatie bij de screening van Vietnam. Er is zekerheid over participatie van geadopteerden in de screening van Haïti, Filippijnen en India.

Omdat er veel landen gescreend moeten worden en omdat de screening afhangt van te bezorgen informatie, kan een timing enkel onder voorbehoud worden gegeven. Het zou mogelijk moeten zijn de volgende ronde af te werken tegen de zomer van 2023. Tegen eind 2023 moet de screening volledig afgerond kunnen worden. Omdat het VCA voortdurend bijleert, verloopt het proces steeds vlotter.

De impact op de cijfers varieert van land tot land. Er vonden de afgelopen jaren zo'n 20 interlandelijke adopties uit Portugal plaats, wat relatief hoog is. Het is een goede zaak dat dit land kleurencode groen kreeg. In 2018 vonden vier adopties plaats uit Vietnam. Na enkele jaren zonder adopties uit dat land was er in 2022 één. Het is een criterium waarmee rekening wordt gehouden. De Nederlandse overheid zet kanalen stop als er vier jaar geen adopties plaatsvinden. Vlaanderen doet dat niet.

VII. Antwoorden namens de adoptiediensten

Annemie Paeshuyse, coördinator van Het Kleine Mirakel vzw, zegt dat 2022 de adoptiediensten veel onzekerheid bracht bij het begeleiden van adoptieouders. Er wordt een lang traject gelopen met hen zonder dat er zekerheid is over het voortbestaan van het adoptiekanaal. Er is geen zekerheid over goede omkadering wanneer aan een herkomstland code rood wordt toegekend. De adoptiehuizen zijn voorzichtig tewerk gegaan bij het opstarten van bemiddelingen.

De adoptiediensten werken samen met de centrale autoriteiten en niet met privé-tehuizen of privéinstellingen. Ze worden door de centrale autoriteit in contact gesteld met de persoon die ouders ter plaatse begeleidt. Het gaat in concreto om een vertaler-tolk, een psycholoog of een advocaat als dat vereist is. Die mensen staan niet in voor de matching of het zoeken van een kind. De adoptiediensten gaan op dit punt voorzichtig tewerk.

Erika Van Beek, coördinator van Ray of Hope, zegt dat de adoptiediensten hebben meegewerkt aan de screening van de herkomstlanden. Het VCA heeft deze omvangrijke taak goed aangepakt. Door hier samen aan te werken, is de basis gelegd voor controle van de landen op metaniveau. Wat nog ontbreekt, is praktijkervaring. In de toekomst moet de realiteit van de herkomstlanden in rekening worden gebracht. Dat zou een taak kunnen zijn van de adoptiediensten in de samenwerking met het VCA.

In 2019 verscheen een artikel van topwetenschappers inzake adoptie. Zij gaven aan dat adoptie een goede en internationaal erkende kindbeschermingsmaatregel is die kwetsbare kinderen kansen biedt op een thuis. Bij het ondertekenen van de UN-Guidelines on Alternatieve Care of Children heeft men er eigenlijk mee ingestemd dat kinderen niet in een tehuis horen op te groeien. Erika Van Beek hoopt dat het mogelijk blijft om adoptie niet strikt juridisch te bekijken. Het welzijn van een kind moet steeds voor ogen worden gehouden. Politieke chaos, onveiligheid of corruptie mogen niet de exclusieve basis zijn om adoptie stop te zetten. Het belang van het kind wordt ondergeschikt aan het eigen comfort. Er kunnen tal van garanties ingebouwd worden maar volledige zekerheid bieden is nooit mogelijk.

Hetzelfde kan worden gezegd over landen zonder of met een beperkt jeugdbeschermingssysteem. Bij het invullen van de beslissingskaders vroeg een professor gespecialiseerd in ontwikkelingssamenwerking of dat net geen reden is om wel over te gaan tot adoptie, uiteraard op voorwaarde dat alle andere zaken op punt staan.

Er worden vragen gesteld over landen waar moeders, die buiten of voor het huwelijk zwanger zijn geraakt, het recht hebben om zich niet kenbaar te maken bij adoptie. Erika Van Beek benadrukt dat dit iets anders is dan namen kunnen wijzigen op geboorteaktes. Een voorbeeld om toe te lichten waarom er weinig gegevens over de geboortemoeder kunnen zijn: in Noord-India leeft een bevolkingsgroep die tweelingen als een teken van onheil beschouwt en ze daarom van de rotsen gooit. Enkele organisaties zijn erin geslaagd ervoor te zorgen dat deze kinderen toch in een weeshuis terechtkomen. Erika Van Beek is van oordeel dat die kinderen ook in overweging genomen moeten worden mits dat gedocumenteerd wordt.

De adoptiediensten werken hard aan een goede verstandhouding met geadopteerden uit het verleden. De diensten krijgen bijvoorbeeld extra budget voor nazorg. Er worden bijeenkomsten georganiseerd. Er zijn de a-Buddy en de a-Teams. De adoptiediensten behandelen veel rootsvragen in samenspraak met het Afstammings-

centrum. Uit de uiteenzetting van Jan Brocatus zal blijken dat er voor de adoptiediensten in het hele traject een rode draad moet komen.

Gewone en volle adoptie zijn juridische begrippen maar open adoptie niet. Een open adoptie kan bijgevolg zowel een gewone als een volle adoptie zijn. Het is een sociale en emotionele ingesteldheid waardoor adoptieouders openstaan voor contact van hun adoptiekind met het herkomstland en de biologische ouders.

Katja Verbeek, roots- en zorgmedewerker van Fiac-Horizon vzw, beaamt wat Erika Van Beek zegt over de open adoptie. In herkomstlanden waar een volle adoptie naar Belgisch recht is uitgesproken is men ook bereid geadopteerden te ontvangen en zoekwerk te verrichten.

De screening is een groot werk. De adoptiediensten zijn tevreden dat ze daar zicht op hebben gekregen. Er is ontzettend veel informatie samengebracht. Niet alles wordt op dezelfde manier geïnterpreteerd. Alle betrokkenen hebben baat bij een duidelijk kader. Dat alles heeft impact op de wijze waarop adoptiediensten omgaan met gezinnen tijdens de wachttijd. Zolang er geen duidelijkheid was over de resultaten, was er onrust. Het was niet eenvoudig om kandidaat-ouders naar een bepaald herkomstland te oriënteren. Het is belangrijk om op korte termijn duidelijkheid te krijgen over de beslissingen.

VIII. Uiteenzetting door Nicole Vliegen, voorzitter werkgroep Zorg en begeleiding

1. Situering en achtergrond

Nicole Vliegen zegt dat de werkgroep Zorg en begeleiding in het voorjaar van 2022 van start ging en de werkzaamheden heeft afgerond in het najaar van dat jaar. Het was een omvangrijke werkgroep met diverse stakeholders: geadopteerden, adoptieouders, geboorteouders en iedereen betrokken bij de hulpverlening. Tussen vergaderingen was er altijd voldoende tijd om achterban, stakeholders of betrokkenen te informeren of raadplegen om te kunnen eindigen met een zo breed mogelijk gedragen document. Het document dat wordt voorgesteld is inderdaad breed gedragen. Er zijn allicht kleine accentverschillen maar over de grote lijnen is er eensgezindheid.

Er vonden pittige discussies plaats in de werkgroep over bepaalde concepten. Er was geregeld spraakverwarring bij het gebruik van bepaalde woorden of concepten. De term 'nazorg' was er een van: het lokte emotionele reacties uit omdat het uiteindelijk een onvoldoende passend begrip bleek. Nazorg impliceert immers dat het na adoptie ontstaat terwijl zorg ook belangrijk is in de periode voor de adoptie. Het begrip suggereert voorts vanuit een medische invalshoek dat het gebeurt na het moment van de adoptie, zoals er zorg nodig is na een medische ingreep.

De werkgroep is daarvan afgestapt en opteert voor een levensloopperspectief omdat hulp eigenlijk al voor de adoptie aanwezig dient te zijn maar toch minstens tijdens het volledige traject. Er zijn kinderen die zich kort na hun adoptie vlot aanpassen en het goed stellen maar tijdens hun puberteit of volwassenheid op bepaalde zaken botsen. Ook op dat moment moet men erbij stilstaan dat hun adoptie er voor iets tussen zit.

Zorg en begeleiding moeten bovendien beschikbaar zijn voor alle betrokkenen, en dus ook waar mogelijk voor geboorteouders of eerste ouders. Dat ligt in lijn met de conclusies van de Special Commission van het Haags Permanent Bureau van 2022.

Er is gekozen voor zorg en begeleiding in plaats van uitsluitend zorg omdat de werkgroep in heel het traject op twee niveaus is gebotst. Er zijn twee manieren om te kijken naar wat nodig is. Zorg verwijst naar het basisaanbod dat essentieel is voor alle adoptiebetrokkenden. Men is al langer afgestapt van het idee dat een kind dat in een gezin wordt geplaatst vanzelf zijn weg zal vinden. Er moet een basisaanbod zijn vanwege de bijzonderheden van het leven met een adoptieverhaal.

Begeleiding is de extra ondersteuning of meer gespecialiseerde hulpverlening die nodig kan zijn tijdens een bepaalde periode van het leven van geadopteerden, adoptieouders, geboorteouders of eerste ouders. Begeleiding kan ontstaan naar aanleiding van intensere moeilijkheden, grote vragen of dito levensproblemen. Er is behoefte aan mensen die preventief en zorgzaam nabij kunnen zijn vanuit het basisaanbod en anderen die op indicatie gepast aanwezig kunnen zijn vanuit een gespecialiseerd hulpverlenend aanbod.

2. Voorstel: voorbereid en gedragen voorstel

Dit voorstel is tijdens talrijke overlegmomenten voorbereid en wordt gedragen door mensen met ervaringsdeskundigheid, partners in de adoptiesector en mensen met professionele werkervaring in sectoren die bij adoptie betrokken zijn.

3. Een tienpuntenprogramma

3.1. Kader

Alvorens in te gaan op de tien punten, schetst Nicole Vliegen het bredere kader. Het programma is een ontwikkelings- of levensloopgericht perspectief dat antwoorden biedt op actuele en toekomstige noden van geadopteerden. Geadopteerde pubers die volop bezig zijn met de ontwikkeling van hun identiteit, hebben andere noden dan net aangekomen peuters of kleuters. Volwassenen kunnen met nog andere vragen geconfronteerd worden. Elke levensfase kent eigen noden.

In elke levensfase zijn er basisnoden verbonden met adoptiethema's. Ze evolueren mee met de ontwikkeling van het kind of de persoon. Daarbovenop zijn er bijzondere noden die expliciet afgestemd moeten worden op het individuele kind of gezin. Daarnaast is er een thema dat een rode draad vormt door tal van vragen, namelijk de vragen over roots en herkomst.

3.2. Preventief en toekomstgericht levensloopperspectief

Het preventieve en toekomstgerichte levensloopperspectief weerspiegelt waar de werkgroep in de toekomst naartoe wil vanuit een adoptiesensitief en -specifiek oogpunt. Het leven van een adoptiekind of -gezin ziet er anders uit dan dat van een kind dat geen breuken heeft gekend. Inzetten vanaf de start van het adoptieproces kan heel wat moeilijkheden voorkomen. Het gaan om een preventief plan. Het plan is niet uitsluitend bestemd voor kinderen die nog zullen aankomen want het biedt ook antwoorden op actuele noden. Enkele van die noden vereisen een hoge 'sense of urgency'.

Voor geadopteerden of adoptiebetrokkenden van vandaag is er een grote sense of urgency voor volwassen geadopteerden die begeleiding nodig hebben bij hun zoektocht naar herkomst en identiteit. Voor sommige geadopteerden is het een zaak van nu of nooit omdat hun geboorteouders of eerste ouders stilaan op latere leeftijd zijn. De tijd dringt als ze nog contact willen zoeken.

Hulpverleners ervaren een grote nood aan geestelijke gezondheidszorg. Voor sommige geadopteerden is er nood aan ambulante of residentiële ondersteuning. Er

zijn geadopteerden met een rugzak die de mogelijkheden van een gewoon gezin overstijgen, en voor wie extra hulpverlening noodzakelijk is maar niet beschikbaar.

3.3. Notitie over het verband tussen geadopteerd en getraumatiseerd zijn

Nicole Vliegen verduidelijkt hoe de werkgroep staat ten aanzien van geadopteerd zijn en trauma. Het is voor de samenleving belangrijk om een onderscheid te maken tussen het wezenlijke verlies dat elke adoptie is en getraumatiseerd zijn. Elke adoptie draagt een kwetsuur en de potentieel traumatische ervaring in zich die elke geadopteerde treft bij het verlies van de eerste ouders of zorgfiguren in een bepaalde periode van het leven. Het verlies van de eerste ouders is een belangrijke potentieel traumatische ervaring.

Dat wezenlijke verlies eigen aan adoptie is niet hetzelfde als getraumatiseerd zijn. Niet elke geadopteerde is getraumatiseerd. Bij trauma denkt men aan de gevolgen van een ernstige traumatisering die het leven danig kan hinderen dat een persoon niet langer in staat is om een goed leven te leiden. Waar elke geadopteerde in een bepaalde periode van zijn leven nood kan hebben aan professionele begeleiding, hebben personen met een ernstige traumatisering nood aan intense en langdurige psychologische zorg. In die zin is een ruim beschikbare adoptie- en trauma-sensitieve zorg van cruciaal belang.

Bij adoptie is de kans op ernstige traumatisering groter dan bij kinderen die nooit moeilijke omstandigheden hebben doorgemaakt. Er is in een aantal gevallen sprake van een complex trauma, een ontwikkelingstrauma of een gehechtheids-trauma. De kans vergroot vanwege het verlies aan zorgfiguren maar ook aan het verlies van een ruimere omkadering. Er zijn kinderen die niet konden opgroeien bij hun geboorteouders of eerste ouders omdat er andere traumabronnen aanwezig waren in dat gezin. Ongeveer één derde van de kinderen met een adoptiegeschiedenis loopt een groter risico op traumatisering. Dat alles vormde de achtergrond voor de zoektocht van de werkgroep naar wat de samenleving nodig heeft.

4. Tien concrete beleidsvoorstellen

4.1. Verhogen van de adoptiesensitiviteit in de samenleving

Er wordt een tekort ervaren aan sensitiviteit voor de eigenheid van adoptie. Dit tekort wordt zowel door adoptiebetrokkenen als door hulpverleners erkend. Het maatschappelijke bewustzijn over wat adoptie betekent en doet voor het individu, het gezin en de wijze waarop men in het leven staat, moet toenemen. De werkgroep stelt voor deel te nemen aan de jaarlijkse internationale 'Adoption Awareness Month'. Voor elk van de tien beleidsvoorstellen is een uitgewerkt document met concrete ideeën beschikbaar.

4.2. Doorstroming van adoptie-specifieke kennis

De werkgroep is het erover eens dat Vlaanderen over veel adoptie-specifieke kennis beschikt. Deze kennis blijft evenwel gecentraliseerd en stroomt niet door naar de brede samenleving. Geadopteerden en adoptieouders merken bijvoorbeeld een gebrek aan kennis en sensitiviteit in zorg- en hulpverlening. Een geadopteerde baby, peuter of kleuter heeft een andere voorgeschiedenis of andere ervaringen dan de andere kinderen in het kinderdagverblijf of de kleuterschool. Ze vergen een andere aanpak of hebben andere zorg nodig. De doorstroming van adoptie-specifieke kennis valt uiteen in twee delen.

4.2.1. *Vlaamse verantwoordelijkheid*

Er is vraag naar Vlaamse verantwoordelijkheid om kennis en expertise te laten doorstromen in de opleidingen voor verpleegkundigen, leerkrachten of andere mensen die in contact komen met kinderen. Adoptie is ook voor hen relevant. Het kan gaan om reguliere opleidingen als om opleidingsinitiatieven die waar nodig worden aangeboden. Een andere relevante zaak is een goed beheer van de adoptiekaart. De aandacht wordt voorts gevestigd op het belang van evenwichtige kennis die wetenschappelijke kennis paart aan ervaringsdeskundigheid. Deze taak sluit nauw aan bij de huidige opdracht van het Steunpunt Adoptie, en kan daar worden ondergebracht.

4.2.2. *Een 'cross-link' referent adoptie per provincie*

De geestelijke gezondheidszorg werkt met provinciale cross-link referenten als aanspreekpunt voor bepaalde doelgroepen. Wat ontbreekt is een cross-link referent voor wie opgroeit buiten de eerste gezinscontext. Dat zou ook nuttig zijn voor kinderen die opgroeien in pleegzorg of in een residentiële context. Deze persoon zou het mandaat en de middelen moeten krijgen om gespecialiseerde professionele hulpverleningskennis inzake adoptie te laten doorstromen naar professionals die geconfronteerd worden met de intensere moeilijkheden van kinderen en jongeren.

4.3. *Een niet-vrijblijvend zorgtraject voor adoptie en pleegzorg*

Onder dit punt komen adoptie en pleegzorg samen. De werkgroep is gevonden voor het idee dat een adoptiegezin iemand nodig heeft die hen begeleidt. Geadopteerde kinderen krijgen aldus hulp om zich aan de nieuwe omgeving aan te passen. Die kinderen rouwen vaak nog om wat ze zijn verloren of hebben achtergelaten. Ze hebben hulp nodig om zich te kunnen hechten aan nieuwe en vreemde figuren in hun leven. Ze moeten zich een weg vinden met kwetsuren inherent aan het niet kunnen opgroeien bij de eerste ouders.

Er is ook hulp nodig voor de adoptieouders. Elke ouder wil uiteraard het beste voor zijn kind maar voor sommige ouders verlopen de zaken ondanks de goede voorbereiding anders dan ze zich vooraf hadden voorgesteld. Ze komen in aanraking met zaken die ze zich vooraf niet konden voorstellen. De werkgroep ziet drie manieren om dit aanbod te realiseren.

4.3.1. *Een standaard- en basisaanbod voor elk adoptiegezin*

In pleegzorg is het evident dat iemand meeloopt, informeert of alles naar behoren verloopt en mee nadenkt bij moeilijkheden. Er moet werk worden gemaakt van een sterk kwalitatief aanbod rond alle relevante thema's voor geadopteerden en adoptiegezinnen: gehecht raken in een nieuwe context, een emotioneel beschikbare ouder zijn, spreken over adoptie of traumasensitief opvoeden. Pleegzorg heeft heel wat expertise over deze thematieken, wat kansen biedt.

4.3.2. *Vlotte toegang tot extra modules op vraag*

Naast het aanbod voor alle geadopteerden en adoptieouders is er behoefte aan een uitgebreid vraaggestuurd aanbod in functie van bijzondere vragen. Het gaat dan bijvoorbeeld om gezinnen die geconfronteerd worden met racisme. Elk adoptiekind krijgt te maken met racisme. Ouders die daarmee geconfronteerd worden, zijn daar niet op voorbereid en hebben hulp nodig om erover te spreken met hun kind. Dat ligt in lijn met modules uit de behandelingspleegzorg. Er wordt gevraagd zaken die adoptie-specifiek zijn nader te bekijken.

4.3.3. *Een aanbod voor geboortelouders of eerste ouders*

De werkgroep heeft er steeds nauwlettend op toegezien alle stakeholders in beeld te hebben. Er moet worden nagedacht over een aanbod voor de geboortelouders of eerste ouders. Wie een kind afstaat voor adoptie in Vlaanderen wordt begeleid tot aan de keuze en na afstand door het Adoptiehuis. Ze ervaren een tekort aan langdurige begeleiding tot ze het proces zelf hebben afgerond. Bij interlandelijke adoptie gebeurt dat vaak in het land van herkomst. Daar moet rekening mee gehouden worden bij het nemen van een beslissing over samenwerking met een herkomstland.

4.4. Professionele uitbouw van lotgenotencontacten

Er zijn tal van goede voorbeelden opgezet door diensten en belangengroepen: a-Buddy van het Steunpunt Adoptie, VAG, Adoptie Schakel Connecteert en CAFE. Wat ontbreekt, is een professioneel kader, een overzicht van het aanbod, en middelen om de expertise van adoptiebetroffenen in te zetten. Er is evenmin een aanbod voor geboortelouders of adoptielouders, wat kan passen in het takenpakket van het Adoptiehuis.

4.5. Medische zorg voor geadopteerden

Geadopteerden zijn op medisch vlak een kwetsbare doelgroep om meerdere redenen. Er is vaak een groter risico geweest op blootstelling aan negatieve situaties in de eerste levensjaren, wat de kans op ziekte verhoogt door een zwakkere gezondheid. Ook kinderen die op jonge leeftijd binnenlands geadopteerd worden kampen met gezondheidsproblemen.

Naast deze kwetsbaarheid ontbreekt kennis over hun medische voorgeschiedenis. Geadopteerden worstelen bij een opname met de vraag of een bepaalde aandoening familiaal is. Het ontbreken van dergelijke kennis maakt het niet eenvoudiger voor de medische wetenschap om snel te detecteren wat er aan de hand is.

Achter dit punt zitten tal van aanbevelingen om op diverse levensmomenten van geadopteerden zorg te dragen voor hun medische gezondheid en een brede waaier aan problematieken.

4.6. Toegankelijkheid van de hulpverlening voor minderjarige geadopteerden en pleegkinderen

Aan dit punt over de meer gespecialiseerde hulp zijn de pleegkinderen toegevoegd omdat er overlap is tussen de problemen waarmee beide groepen worstelen. Geadopteerden of pleegkinderen met een trauma die vastlopen in hun ontwikkeling zijn in hun eerste levensjaren vaak met meerdere ACE's geconfronteerd. Ze hebben vaak op korte termijn intensieve begeleiding nodig in de geestelijke gezondheidszorg. Dat aanbod is er echter niet. Er zijn lange wachtlijsten voor alle jongeren met een begeleidingsnood.

4.6.1. *Een proefproject voor minderjarige geadopteerden en pleegkinderen*

Er is gezocht naar concrete en realistische aanknopingspunten in de samenleving, zoals een proefproject binnen de geestelijke gezondheidszorg voor geadopteerden en pleegkinderen. Daarover zijn al gesprekken gevoerd met de sector, die dat als een realistische mogelijkheid inschat. Een proefproject rond goede praktijken en toegankelijkheid van de hulpverlening voor minderjarig geadopteerden, pleegkinderen en hun gezinnen binnen de bestaande netwerken is een manier om uit te zoeken hoe voor deze doelgroep op korte termijn zorggarantie te bieden. Op dit

ogenblik is er geen zorggarantie waardoor kinderen soms meer dan een jaar moeten wachten. In het voorstel zijn concrete aanzetten uitgewerkt.

4.6.2. *Uitbreiding criteria zorgtoeslag*

Het Agentschap Opgroeien dient zich te buigen over de criteria voor het toekennen van een zorgtoeslag voor kinderen met specifieke zorgnoden. De zorgtoeslag wordt op dit moment toegekend aan kinderen met ADHD, ASS, mentale retardatie, diabetes, visus- of gehoorstoornissen. Bij kinderen met een trauma dat aan een van deze criteria voldoet, kan beter worden ingezet op zorg en zijn er meer middelen beschikbaar. Er wordt voorgesteld om complexe trauma's toe te voegen als zesde cluster. Deze kinderen hebben soms lange tijd zorg en ondersteuning nodig om tot goede ontwikkeling te komen.

4.7. *Zorg voor volwassen geadopteerden*

Een deel van de volwassen geadopteerden wordt geconfronteerd met ernstige mentale gezondheidsproblemen. Suïcidecijfers onder geadopteerden liggen hoger dan onder de niet-geadopteerde populatie. Ook zij ervaren dat geestelijke gezondheidszorg tekortschiet. Het gaat om een groep volwassenen die onvoldoende levenskwaliteit ervaren en intense ondersteuning nodig hebben. Aan die behoefte kan vaak niet of pas laat tegemoetgekomen worden. Er is een tweevoudig voorstel.

4.7.1. *Een proefproject voor volwassen geadopteerden*

Er is ook hier vraag naar een proefproject in de geestelijke gezondheidszorg voor volwassen geadopteerden om te zoeken hoe de bestaande netwerken meer aandacht kunnen schenken aan goede praktijken inzake toegankelijkheid van de hulpverlening voor volwassen geadopteerden. Er dient te worden gezocht hoe aan volwassen geadopteerden en hun context toegang kan worden verleend tot competente adoptie- en traumageïnformeerde hulpverlening volgens de principes van 'stepped care'. Er moet aandacht gaan naar en waar mogelijk betrokkenheid worden geboden aan de geboorteouders of eerste ouders.

4.7.2. *Adoptiecoaches en -consulenten*

Het aantal adoptiecoaches en -consulenten neemt toe. Meer zorg voor volwassen geadopteerden is belangrijk vanwege het levenslange traject. Het aanbod aan coaches en consulenten dient te worden uitgebreid en geprofessionaliseerd. Gezien hun grote kwetsbaarheid mag deze groep niet terechtkomen bij coaches en consulenten die niet professioneel tewerk gaan.

4.8. *Archivering en bewaring van adoptiedossiers*

Adoptiedossiers bevatten bij voorkeur zo volledig en correct mogelijke informatie. Het spreekt voor zich dat over sommige kinderen amper informatie beschikbaar is. Een samenleving kan in dergelijke gevallen aantonen er alles aan gedaan te hebben om informatie te zoeken. Het blijft evenwel belangrijk alle beschikbare informatie correct te bewaren.

Er is het perspectief van een kind dat hulp of een gezin nodig heeft. Maar voor een opgroeiend adoptiekind wordt dat vroeg of laat een knelpunt bij het vormen van de identiteit. Adoptiedossiers moeten centraal bewaard worden in een professioneel archief met een laagdrempelige toegang voor geadopteerden en hun afstammelingen. Dat laatste is een expliciete vraag van de geadopteerden. Zij zijn vaak de eerste in lijn over wie informatie beschikbaar is. Ze vinden het belangrijk dat de volgende generaties ook toegang hebben tot informatie over hun geschiedenis. Met het pleidooi voor eeuwige bewaring wordt in de eerste plaats het belang van

lange bewaring beklemtoond zodat het tekort aan kennis en informatie dat geadopteerden ervaren wordt weggewerkt voor de volgende generaties.

Het Afstammingscentrum kan dienstdoen als aanspreekpunt voor inzage in adoptiedossiers. Wie een verzoek tot inzage wil indienen, moet een zekere mate van keuzevrijheid genieten. Jongeren richten zich mogelijks sneller tot hun adoptiedienst waar ze een vertrouwenspersoon hebben.

Er zijn minimale meningsverschillen over de aangewezen plaats om de dossiers te bewaren. Er zijn goede argumenten voor een blijvende rol voor de adoptiediensten. Zowel adoptiediensten als hulpverleners blijven beklemtonen dat keuzevrijheid de drempel verlaagt. Er is nog denkwerk en discussie nodig om tot een sluitende oplossing te komen.

4.9. Begeleiding bij de zoektocht naar herkomst en identiteit

Het aantal aankomende adoptiekinderen is op dit ogenblik weliswaar beperkt maar er is een grote groep geadopteerden – van kleine kinderen tot volwassenen – en zij ervaren grote noden. Er is een grote vraag naar hulp bij zoektochten. Die vraag is geworteld in het recht van de geadopteerde op informatie over herkomst en identiteit met respect voor de belangen van geboortelouders of eerste ouders. Niemand mag voorbijgaan aan de grote nood om te weten wie men is, waar men vandaan komt of wat er is gebeurd in de eerste levensfase. Daarnaast is er het belang van professionele begeleiding bij het zoeken naar herkomst en identiteit. Het gaat niet alleen om informatie maar ook om de wijze waarop die informatie wordt ervaren.

4.9.1. *Drie fases: voor, tijdens en na de zoektocht*

Er is nood aan begeleiding voor, tijdens en na de zoektocht. Voor de zoektocht gaat het om administratieve ondersteuning. Tijdens de zoektocht is een trajectbegeleider nodig van bijvoorbeeld het Afstammingscentrum, of een andere geadopteerde met kennis en kunde als buddy. Ten slotte zijn er nadien zorg en opvolging nodig door iemand die op maat van de geadopteerde kan helpen analyseren en nabespreken. De kans bestaat dat men niet vindt wat men zoekt, wat tot ontgoocheling leidt. Daarnaast kan men iets vinden dat men niet zocht, wat de fundamenten van het bestaan onderuithaalt.

4.9.2. *Taken en middelen van het Afstammingscentrum*

Men moet kunnen rekenen op een competent en stevig uitgebouwd team dat uitgerust is om een reeks taken aan te kunnen: zoektochten naar de geboortelouders of eerste ouders, naar informatie en documenten over de geboorte en geschiedenis of ondersteuning wanneer niet wordt gevonden wat wordt gezocht of wanneer iets wordt gevonden waarmee het lastig leven is.

Er zijn een team en budget nodig om dat vorm te geven, naast een kennisplatform. Voorts dient de regelgevende basis van het Afstammingscentrum inzake DNA-onderzoek aangepast te worden.

4.9.3. *Kosten bij de begeleiding*

Er is een grote vraag om na te denken hoe te garanderen dat elke geadopteerde de zoektocht naar herkomst en identiteit kan aanvatten. Dat mag niet uitsluitend afhankelijk zijn van de eigen financiële middelen. Er zijn bijvoorbeeld middelen nodig voor DNA-onderzoek, transport- en verblijfkosten, visa, tolken enzovoort.

Er wordt gedacht aan een fonds dat gespijsd wordt door overheid en adoptieouders. Er zijn ideeën op dit punt maar die moeten verder uitgewerkt worden. Dat fonds kan beheerd worden door het VCA of het Agentschap Opgroeien. Elke geadopteerde zou eenmalig een beroep mogen doen op dit fonds mits aan enkele voorwaarden is voldaan.

4.10. Open adoptie vertalen naar beleid en praktijk

De werkgroep is zich ervan bewust dat dit punt niet af is. Het is allicht het meest complexe van allemaal. Er is duidelijk vraag om het idee van een open adoptie meer te vertalen naar beleid en praktijk.

Er is consensus om te streven naar zo veel mogelijk transparantie en naar de mogelijkheid om zo veel mogelijk contact te hebben en informatie uit te wisselen met de geboortefamilie of eerste familie. Deze vraag is gebaseerd op het Kinderrechtenverdrag en op wetenschappelijke literatuur.

Om die kansen te optimaliseren wordt er voorgesteld om tot de leeftijd van 18 jaar jaarlijks een nazorgverslag op te stellen over enkele relevante thema's. Daarnaast moet een instantie instaan voor bemiddeling en psychosociale ondersteuning waar relevant. Waar een aantal punten tot in het detail zijn uitgewerkt, blijft het op een aantal andere punten beperkt tot de vraag om een en ander in de toekomst mogelijk te maken.

IX. Uiteenzetting door Jan Brocatus, voorzitter werkgroep Verbinding adoptie

1. Inleiding

Jan Brocatus botste tijdens zijn voorbereiding van deze uiteenzetting op de hoorzitting van 27 oktober 2021 over interlandelijke adoptie naar aanleiding van het eindrapport van het expertenpanel inzake interlandelijke adoptie, waar hij ook het woord nam (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1127/1). Op 8 maart 2022 werd vervolgens een actieplan voorgesteld met daarin het voornemen om pleegzorg en adoptie met elkaar te verbinden met de duidelijke doelstelling om tot een gezamenlijk voortraject te komen. Het was bijgevolg niet de bedoeling van beide sectoren één te maken.

2. Werkgroep

In april 2022 werd hij aangesteld tot coördinator van de werkgroep waarmee hij een boeiend traject heeft mogen afleggen. De werkgroep omvatte actoren uit de pleegzorg- en adoptiesector.

De werkgroep heeft op een kort tijdsbestek tal van levendige gesprekken gevoerd. De eerste bijeenkomst vond plaats in mei 2022. Tijdens de zomer van 2022 kwamen subwerkgroepen samen om in september 2022 tot een eerste ontwerptekst te komen. Die tekst is voorgelegd aan stakeholders. Het was een leerzame oefening om de ontwerptekst vanuit verschillende perspectieven te bekijken. De stakeholders stelden tal van parallellen vast, leerden van elkaar, en doorpriekten clichés en vastgeroeste ideeën. De pleegzorg- en adoptiesector hebben elkaars leefwereld beter leren kennen omdat ze een immense openheid aan de dag legden.

In november 2022 is de tekst afgewerkt. Op 15 december 2022 is de tekst voorgesteld aan de leidend ambtenaar van het Agentschap Opgroeien en aan het kabinet van de minister van Welzijn.

Beide werkgroepen werkten gelijktijdig. Er was veel wisselwerking en geregeld overleg. Er is feedback gegeven op ontwerp teksten.

3. Verbinding tussen adoptie en pleegzorg

Waar de hoorzitting tot nog toe op interlandelijke adoptie heeft gefocust, zal Jan Brocatus breder gaan. In haar uiteenzetting heeft Nicole Vliegen enkele keren het woord pleegzorg laten vallen omdat gelijkenissen werden ontdekt tijdens de uitwisseling. Pleegzorg werd gehoord, was inspirerend maar werd niet als dusdanig betrokken in haar werkgroep. De werkgroep van Jan Brocatus heeft pleegzorg en adoptie in hun geheel bekeken binnen het voortraject. De opdracht is gebaseerd op het actieplan van 8 maart 2022.

4. Twee principes: meerouderschap in de jeugdhulp en belang van het kind

De werkgroep heeft gezocht naar wat pleegzorg en adoptie verbindt of een gemeenschappelijk kader zou kunnen zijn. Aldus kwam men uit op de term 'meerouderschap'. Omdat niemand de pretentie had te bepalen wat meerouderschap precies inhoudt, wordt de term 'meerouderschap in de jeugdhulp' gebruikt. Het is de paraplu waaronder de werkgroep gewerkt heeft. Er zijn tal van vormen van meerouderschap denkbaar die niet onder dit kader vallen. Het volstaat te verwijzen naar omschrijvingen als stiefvader, meemoeder of plusmoeder. De werkgroep is daarnaast uitdrukkelijk vertrokken vanuit het belang van het kind, en vanuit de context waaruit het kind komt.

5. Kandidaten

De werkgroep is systematisch blijven spreken over 'kandidaten'. De ouders waren voor de werkgroep de mensen uit de oorspronkelijke context. Voor pleegzorg zijn dat de ouders. Voor adoptie zijn dat de eerste ouders, oorspronkelijke ouders of biologische ouders. De kandidaten vormen de verbinding tussen pleegzorg en adoptie in het voortraject.

Kandidaten houden verband met de vraag wat een gezin kan betekenen voor een kind dat niet het hunne is, dat ze nog niet kennen, met wie er nog geen band is maar dat een zorg- of hulpvraag stelt. Er wordt niet gezocht naar een kind voor een gezin maar naar kandidaten voor kinderen, jongeren en in de pleegzorg ook voor volwassenen met zo'n hulpvraag.

De werkgroep gaat uit van een breder spectrum dan louter pleegzorg en adoptie. Het kan ook gaan om een speelgezin waar een kind dat in een voorziening verblijft op woensdagnamiddag terecht kan. Vervolgens is er ondersteunende pleegzorg tijdens de weekends of gedurende korte periodes. Vervolgens zijn er langdurige pleegzorg en adoptie.

Er zijn nog vormen van pleegzorg of adoptie denkbaar die niet vervat zijn in wat volgt. Er is netwerkpleegzorg: bijvoorbeeld grootouders die zorg opnemen voor kleinkinderen omdat de ouders dat tijdelijk niet kunnen. Een plusvader kan beslissen om de volle verantwoordelijkheid te nemen voor het kind van zijn partner. Deze trajecten worden niet gevat in deze voorstellen tot verbinding tussen pleegzorg en adoptie.

6. Voortraject

De werkgroep concentreerde zich op de vraag hoe pleegzorg en adoptie het voortraject samen kunnen afleggen. Het voortraject is in drie delen gesplitst: informeren en voorbereiden, screenen en matchen. Op een aantal vlakken zijn er duidelijke

kansen om een deel van het traject samen af te leggen voor de omschreven doelgroep.

6.1. Informeren en voorbereiden

Sensibiliseren over adoptie en pleegzorg kan gezamenlijk verlopen. Wat betekent het om meerouderschap op te nemen? Wat kan een gezin betekenen voor een kind? Het overleg met de stakeholders heeft geleerd dat er op dit punt nog werk aan de winkel is. Op welke wijze moet dat worden aangepakt? Pleegzorg gaat bijvoorbeeld actief kandidaten werven. Het is niet de bedoeling actief kandidaat-adoptieouders te zoeken. Het zal zaak zijn het juiste evenwicht te vinden. Het Agentschap Opgroeien zou de centrale actor moeten zijn en niet pleegzorg dat het gewoon is om actief te werven. Steunpunt Adoptie en Pleegzorg Vlaanderen moeten daarvoor actief betrokken worden bij de centrale actor.

De tweede stap – het algemene infomoment – is opnieuw gedeeld. Kandidaten worden samengebracht om ze te informeren over het verplichte traject indien ze overwegen op termijn pleegzorger of adoptant te worden. Dat algemene infomoment is de eerste officiële verplichte stap in het traject. Het is de bedoeling om dit provinciaal te organiseren, dicht bij de mensen, gratis, fysiek en online, 's avonds en minstens eenmaal per maand. De tijd zal uiteindelijk uitwijzen hoe frequent dat georganiseerd moet worden.

Tijdens die bijeenkomst wordt informatie gegeven over onder meer de verschillende vormen van engagement, de betekenis ervan voor het kind, de voorwaarden, de procedures, de minimale verwachtingen en de kindprofielen.

Wie na dat infomoment nog steeds geëngageerd is om iets te betekenen als kandidaat, dus als pleegzorger, adoptieouder of speelouder, gaat verder naar het voorbereidingstraject dat ook gedeeld verloopt. Dit voorbereidingstraject is verplicht en wordt provinciaal georganiseerd. Het wordt een gratis traject in tegenstelling tot wat thans het geval is voor adoptie. Voor pleegzorg is het evident dat wie zich engageert voor een kind daar niet voor hoeft te betalen. Het traject zal maximaal drie dagdelen in beslag nemen, en wordt gecombineerd met een onlineleerplatform. De frequentie moet nog worden vastgelegd op basis van de praktijk. Het moeten interactieve workshops worden waar de groepsdynamiek speelt. De uitleg wordt op het leerplatform aangeboden. Het leerplatform moet nog verder vorm krijgen. Het kan meerdere doelen dienen, en achteraf bijvoorbeeld dienstdoen om een en ander te verdiepen en om zicht te bieden op het groeiproces van de kandidaten.

De vierde fase verloopt opnieuw gedeeld: het panelgesprek. Het panelgesprek is een ontmoetingsmoment dat nauw aanleunt bij het vorige moment en in principe ook eerder zou kunnen vallen in het proces. Het is opnieuw een verplicht en provinciaal georganiseerd moment. Het wordt viermaal per jaar georganiseerd en gratis aangeboden met ervaringsdeskundigen uit de adoptie- en de pleegzorgwereld. Ze leggen getuigenis af en beantwoorden vragen.

Na afloop van dit deel van het traject zouden kandidaten al een beeld moeten hebben van wat ze als gezin kunnen betekenen en waarvoor ze opteren. Voor wie daar behoefte aan heeft of nog ergens over twijfelt, kan een oriëntatiegesprek volgen.

De laatste stap, de verdieping, verloopt apart. Om de inhoud van de drie voorgaande vormingsmomenten duidelijker vorm te geven, moet men op bepaalde zaken dieper kunnen ingaan naargelang een gezin opteert voor bijvoorbeeld pleegzorg of adoptie.

6.2. Screenen

Vanaf de tweede fase van het voortraject verloopt alles apart. Desondanks zijn er tal van mogelijkheden tot verbinding want het screeningsproces verloopt op enkele verschilpunten na grotendeels gelijklopend. Er zal worden gewerkt op basis van maximaal gemeenschappelijke criteria op basis van gelijke thema's. Het overgrote deel van de vragen waarmee een kandidaat-pleegouder zit, overlappen met die van een kandidaat-adoptant. Omdat deze fase kandidaat-gericht is opgevat, is het niet de bedoeling dat ze de vragenlijst tweemaal moeten doorlopen. Een vlotte uitwisseling moet mogelijk zijn. Op die manier wordt een verkorte versie in de andere sector mogelijk.

Het is de bedoeling te screenen wanneer dat nodig is. Bij adoptie zal dat vaak later zijn dan bij pleegzorg. Het tekort aan kandidaat-pleegzorgers is bekend. Als lacunes worden vastgesteld tijdens de screening, kan er met de kandidaten voortgewerkt worden op het leerplatform.

Op organisatorisch vlak kunnen beide sectoren van elkaar leren. De adoptiediensten zouden naar analogie met de pleegzorgsector bijvoorbeeld betrokken kunnen worden bij de screening door MOA. Er kan daarnaast van elkaar geleerd worden over methodiek of rapportering. Men zou zelfs kunnen komen tot een afgebakend kindprofiel: wie zou passen bij dit gezin.

6.3. Matchen

Ook het matchen verloopt apart. Wat wel overlapt zijn de methodieken en de continuïteit in het begeleidingstraject. Beide sectoren werken met multidisciplinaire teams. Beide sectoren zouden elkaar kunnen versterken wanneer een kandidaat in beide gekend is. Er zijn pleeggezinnen die beslissen kandidaat-adoptieouder te worden voor een ander kind of vice versa. Matchingverslagen kunnen worden uitgewisseld in een gedeeld opvolgsysteem, al hangt daar een juridische component aan vast. Ervaringsdeskundigheid kan worden uitgewisseld. Bij twijfel kunnen externe experts ingeroepen worden.

7. Investerings

De geschetste veranderingen vereisen een serieuze investering van tijd en budget. Een aantal zaken worden thans nog niet gedaan. Andere, zoals het leerplatform, moeten nog zowat volledig ontwikkeld worden. Dergelijk platform moet achteraf up-to-date gehouden worden.

Pleegzorg is het gewoon op meerdere locaties te werken. Adoptie zal zich provinciaal moeten organiseren. Er zijn vergoedingen nodig voor de ervaringsdeskundigen en externe experts.

Enkele zaken moeten juridisch uitgeklaard worden. Een aantal stappen zijn bijvoorbeeld verplicht. Er is een kader nodig voor de gegevensdeling. Matchingverslagen delen is GDPR-gewijs niet evident. Kandidaat-pleegouders moeten een uittreksel uit het strafregister model 2 voorleggen. Kandidaat-adoptanten niet. Er is voorts het ja mits-principe dat versterkt kan worden.

Wat de werkgroep heeft afgeleverd, is een kader dat nadere voorbereiding en uitwerking vergt. De werkgroep beschikte niet over voldoende tijd om de concrete inhoud van de gezamenlijke voorbereiding vast te leggen. Er is nog minstens één jaar voorbereiding nodig na de opdracht tot verdere actie. Er kan pas sprake zijn van implementatie in 2024.

8. Afrondend

Er hebben nog andere ideeën op tafel gelegen in de werkgroep. Het was steeds een uitdaging om te focussen op de oorspronkelijke scope. Er kwam positieve feedback van de stakeholders op de werkzaamheden. Er bleef wat kritiek van het Cliëntperspectief Jeugdhulp, naast de aanpassingen op basis van hun feedback. Voor hen is het meerouderschap iets delicaats. Dat adoptie en pleegzorg schouder aan schouder staan, wekt bij ouders de vrees op dat hun kind voor adoptie in aanmerking zal komen. Dat zou voor ouders de drempel kunnen verhogen om zelf hulp in te roepen.

X. Vragen van de leden

1. Vragen van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde vindt de tien aanbevelingen zinnig en passend in wat al vaker is gezegd over nazorg. Hij suggereert een elfde aanbeveling die voortbouwt op het voorstel om het bewustzijn over adoptie te verhogen in de brede samenleving. Er moet meer aandacht besteed worden aan alle positieve en succesvolle adoptieverhalen. Interlandelijke adoptie lijkt te veel kommer en kwel. Adoptie biedt kansen en vreugde aan adoptiekinderen en -ouders. Is het haalbaar om dit aspect meer naar voren te schuiven?

Ten slotte wil hij weten of open adoptie nog juridisch gedefinieerd moet worden. Kan men geval per geval bepalen hoe een open adoptie eruitziet, aangezien het zowel bij gewone als bij volle adoptie mogelijk is?

2. Vragen van Katja Verheyen

Katja Verheyen is van oordeel dat zorg en begeleiding meer aandacht verdienen dan in het verleden. Er gaat veel aandacht naar de zorg voor de eerste ouders. Welke stappen kunnen er in het kader van interlandelijke adoptie nog gezet worden om daar meer aandacht aan te schenken? Hoe kan dat in de praktijk worden gebracht?

Zowel voor volwassenen als voor minderjarig geadopteerden wordt een proefproject gevraagd in de netwerken van de geestelijke gezondheidszorg. Hoe zullen de concrete aanzetten daartoe nader worden uitgewerkt? Wat wordt hiermee beoogd?

Welke acties plant de werkgroep om adoptie-sensitieve kennis te laten doorsijpelen in zorg en onderwijs?

Het VCA wordt gevraagd om alle dossiers professioneel te archiveren. Zal het VCA daarvoor samenwerken met een bestaand archief? Of overweegt men een nieuw systeem in het leven te roepen?

Welke (na)zorg bieden de adoptiediensten al aan? Hoe oordelen zij over de aanbevelingen van de beide werkgroepen?

In de teksten is er discussie over de rol van het Afstammingscentrum als centraal aanspreekpunt voor rootsvragen. De adoptiediensten beschikken ook over relevante expertise. Het beleid zal hierin een beslissing moeten nemen. Hoe oordeelt minister Hilde Crevits hierover?

Het Afstammingscentrum wordt een ruime rol toebedeeld. Hoe staat de minister daartegenover? Hoe oordeelt ze over de nodige extra middelen?

De werkgroep van Jan Brocatus wil bepaalde delen van de voorbereidingsfase gratis aanbieden. Dat betekent dat de Vlaamse overheid voor de werkingsmiddelen moet instaan. Waarom wordt er geen bijdrage gevraagd van de kandidaten? Beoogt de werkgroep op die manier laagdrempeligheid en toegankelijkheid? Hoeveel middelen en medewerkers zijn er nodig om alle beleidsvoorstellen uit te werken?

3. Vragen van Freya Van den Bossche

Freya Van den Bossche maakt zich zorgen over twee uitspraken van de adoptiediensten die niet stroken met de visie van minister Hilde Crevits en het Agentschap Opgroeien. Voor de adoptiediensten zijn politieke chaos, corruptie en onveiligheid goede redenen om een kind te laten adopteren. De sprekerster is het daar niet mee eens en meent dat de Vlaamse overheid deze visie evenmin deelt. Daarnaast hebben de adoptiediensten de indruk dat de voorgestelde maatregelen het belang van het kind ondergeschikt maken aan het eigen comfort of de zekerheid dat een adoptie koosjer is verlopen. Voor Freya Van den Bossche gaan de voorgestelde maatregelen niet over het eigen comfort maar om essentiële levensvragen van geadopteerden. Ze wil van minister Hilde Crevits vernemen of dat overeenstemt met haar visie en de richting die de Vlaamse overheid uit wil. Hoe moet het wanneer mensen die een andere visie huldigen de nieuwe eengemaakte adoptiedienst vormgeven?

Het lid gelooft dat het voorstel van Jan Brocatus kan werken maar deelt een van de zorgen die hij afrondend toelichtte. Voor ouders die minstens tijdelijk niet goed voor de eigen kinderen kunnen zorgen, mag de drempel naar pleegzorg niet verhoogd worden. De kinderen moeten een veilige basis krijgen naast of in de plaats van de eigen thuis. Zijn er manieren om die drempel niet te verhogen? Op welke wijze kunnen de ouders gerustgesteld worden?

Een deel van de ouders dat zich kandidaat stelt, hebben de wens om ouder te worden van een kind. Pleegouderschap is iets anders is. Hoe zullen mensen die willen adopteren begeleid worden om hen in staat te stellen vanuit een andere visie zorg te dragen voor kinderen? Wanneer het pleegkind terugkeert naar de biologische ouders, dreigen zij immers kwetsuren op te lopen.

4. Vragen van Suzy Wouters

Suzy Wouters is tevreden met de aandacht voor zorg en begeleiding maar maakt zich zorgen over de twee proefprojecten in de geestelijke gezondheidszorg. De geestelijke gezondheidszorg is druk bevraagd en kampt met wachtlijsten. Zal men de proefprojecten kunnen realiseren?

5. Vragen van Katrien Schryvers

Katrien Schryvers onderschrijft de aanbevelingen toegelicht door Nicole Vliegen omdat ze ingaan op enkele concrete problematieken, zoals de adoptiecoaches. Adoptie is een levenslang traject dat verder gaat dan de geadopteerde zelf. Hoe staat de werkgroep daartegenover?

Het is belangrijk dat er veel aandacht wordt besteed aan de zorg, dat een complexe uitdaging vormt. In plaats van te verplichten zal het aanklappend aangeboden worden aan de adoptieouders maar wat met het aanbod in een later stadium voor de geadopteerden zelf. Er is een groot verschil in aanvoelen bij geadopteerden. Het aanbod moet oog hebben voor de diversiteit. Er moet een basisaanbod zijn voor iedereen. Wie er nood aan heeft, moet verder kunnen gaan. Wie die nood niet heeft, mag zich daardoor niet geproblematiseerd voelen.

Meerouderschap is een interessant thema. Voor Jan Brocatus zijn er ontzettend veel mogelijkheden om zorg te dragen voor een ander kind. Mensen moeten echter steeds de kans krijgen iets vrijwillig te doen zonder dat ze in een bepaald hokje worden ondergebracht en moeten instaan voor de verantwoordelijkheden die eruit voortvloeien. De wijze waarop over dit concept wordt nagedacht is interessant maar leidt tot een spanningsveld.

Mensen die op een adoptie hopen in pleegzorg laten stappen, kan ertoe leiden dat hun verwachtingen de relatie met de natuurlijke ouders onder druk zet. Pleegzorg streeft – met een uitzondering van een beperkt aantal situaties – immers naar een normalisatie van de relatie met de natuurlijke ouders.

XI. Antwoorden van Nicole Vliegen

Nicole Vliegen staat achter het idee om aandacht te besteden aan positieve adoptieverhalen. De werkgroep is evenwel voornamelijk geconfronteerd met moeilijke verhalen en grote noden. De moeilijke verhalen zijn ook de verhalen waarmee de hulpverlening wordt geconfronteerd.

Achter elke slide zit een document waarin de zaken concreet worden uitgewerkt. Het document bevat bijvoorbeeld concrete ideeën om kennis te laten doorstromen naar zorg en onderwijs.

Voor de proefprojecten in de geestelijke gezondheidszorg is eerst gezocht naar wat er reeds bestaat. Er is bekeken hoe in de geestelijke gezondheidszorg proefprojecten worden opgezet met bijvoorbeeld jongeren met eetstoornissen of een mid-delenverslaving. Het is de bedoeling om op dezelfde leest een proefproject te ontwikkelen voor adoptie. Er is contact gelegd met CGG-medewerkers die dit voorstel als realistisch omschreven.

De vraag of de proefprojecten realiseerbaar zijn, is ook in de werkgroep gesteld. Er is evenwel een grote behoefte aan. De werkgroep vindt deze proefprojecten uitermate belangrijk. Er is een duidelijk segment van kinderen en jongeren die deze hulp nodig hebben. De proefprojecten zijn voor de werkgroep een voorzichtig maar realistisch voorstel.

Nicole Vliegen is gewonnen voor een verplicht aanbod met oog voor de diversiteit. Er moeten zaken uitgewerkt worden die een beroep doen op goede hulpverlening. Even langsgaan om te vernemen dat alles goed loopt en er geen hulp nodig is, kan voor sommigen volstaan. Als er wel iets is, is het belangrijk dat het snel gedetecteerd wordt. Problematiseren hoeft uiteraard niet. Het leven van een geadopteerde kan goed verlopen maar wanneer er iets voorvalt dat aandacht vergt, is het belangrijk dat de zorg klaarstaat zodat het voorval tijdig en positief benaderd kan worden.

De werkgroep heeft nagedacht over wat belangrijk en nodig is. De vraag of een en ander juridisch geregeld moet worden dan wel overgelaten aan de praktijk, is bij tijdsgebrek niet beantwoord. Er was geen tijd om alles juridisch te laten aftoetsen. Voor een aantal zaken zal nog tijd nodig zijn om ze uit te klaren. De werkgroep had voldoende expertise in huis om de proefprojecten, de doorstroming van kennis en de medische omkadering concreter uit te werken.

XII. Antwoorden van Jan Brocatus

Jan Brocatus opteert voor gratis vorming omdat het gaat om gezinnen die iets willen betekenen voor een kind of jongere met een vraag naar hulp. Uitgaande van het oude cliché dat adoptie gelijkstaat met 'een kindje kopen', is het logisch dat er

betaald moet worden. Het voorstel van zijn werkgroep gaat ervanuit dat iemand zorgt draagt voor het kind van iemand anders. Dergelijk engagement aangaan, is bewonderenswaardig omdat er sowieso allerhande bij komt kijken. Dit engagement overstijgt de kinderwens. Een bijdrage aanrekenen zou ook betekenen dat als een kandidaat na verloop van tijd opteert voor adoptie in plaats van pleegzorg, reactief geld gevorderd zou moeten worden. Het zou ook vreemd zijn om een bijdrage te vragen van iemand die een pleegzorgvorming heeft gevolgd.

Gelet op het beperkte tijdsbestek heeft de werkgroep het grote kader uitgetekend. De potentiële kosten zijn bewust niet berekend. Als het beleid er graten in ziet en beslist het kader verder uit te werken, is dat een logische volgende stap. Allicht zullen er dan ook keuzes gemaakt moeten worden. De werkgroep bestond uit mensen met inhoudelijke expertise en was niet in staat alle beleidsmatige implicaties te berekenen. Bovendien is de frequentie van provinciale informatie- en ontmoetingsmomenten nog niet bepaald. De kosten van het leerplatform zijn nog onbekend.

De drempel voor de ouders zo laag mogelijk houden wordt een precare oefening. Dat element moet uitdrukkelijk behandeld worden tijdens de sensibilisering. Het blijft zoeken hoe een en ander aan de buitenwereld zal worden voorgesteld. Staan adoptie en pleegzorg schouder aan schouder? Wordt er geopteerd voor meerouderschap?

Dat mensen via pleegzorg aan een kind proberen te raken valt op dit ogenblik ook voor. Ook nu is het zo dat wie niet openstaat voor gedeeld ouderschap, niet in aanmerking komt als kandidaat-pleegzorger. Daarnaast is er de paradigmashift bij adoptie. Het is niet langer zo dat kandidaat-adoptieouders wachten op een kind. Ze stellen zich kandidaat en als de situatie zich voordoet, wordt er een beroep op hen gedaan.

Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat bijvoorbeeld een speelgezin ook eerst een accreditatie moet verwerven. Het voorstel gaat over wat een gezin kan betekenen in de jeugdhulpverlening. Het probleem bij laagdrempelige vrijwilligheid zoals speelgezin, is het ontbreken van een derde partner zoals het Steunpunt Adoptie of Pleegzorg Vlaanderen. Wie dergelijk engagement wil aangaan, moet zich momenteel rechtstreeks richten tot een jeugdhulpvoorziening in de buurt. Deze kandidaten vallen niet onder de verplichte delen van het voorgestelde traject. Het zou evenwel ook voor hen nuttig zijn omdat het hen ook zou versterken. Het is niet de bedoeling laagdrempelige vrijwilligheid te reguleren. Het blijft ten slotte zo dat pleegzorg geen verkort traject richting adoptie mag zijn.

XIII. Antwoorden namens de adoptiediensten

Katja Verbeek verkiest de term zorg boven nazorg omdat de adoptiediensten er zijn zodra mensen bij hen terechtkomen om een dossier in te dienen. De strikte nazorg omvat een gesprek en een bezoek nog voor het gezin afreist om hun kind op te halen. Vervolgens is er een welkomstgesprek op de dienst en twee huisbezoeken waarover een rapport wordt opgesteld voor het herkomstland en het VCA. Dat past bovendien in de vereiste opvolgrapportage in de pre-adoptieve fase. De belangrijke periode van de eerste integratie wordt van nabij gevolgd.

Als bij de matching extra noden blijken bij het kind, is extra nazorg en ondersteuning voor het kind en het gezin mogelijk. Dat wordt uitgewerkt door het interdisciplinaire team en is beschikbaar bij het goedkeuren van de toewijzing door het VCA.

Er is een extra aanbod aan contacten met de gezinnen mogelijk op de scharnierleeftijd van 6 en 12 jaar. Na lang aandringen hebben de adoptiediensten hiervoor extra middelen gekregen. Deze contacten zijn belangrijk met het oog op latere rootsvragen. Continuïteit is belangrijk voor latere rootsvragen. De adoptiediensten leveren al heel wat inspanningen maar kunnen ook complementair aan andere diensten werken. De adoptiediensten willen de ingeslagen weg blijven volgen.

Erika Van Beek zegt dat de adoptiediensten positief staan tegenover de werkzaamheden van de twee werkgroepen. Pleegzorg en adoptie hebben veel van elkaar geleerd. De discussies in de werkgroep van Nicole Vliegen waren pittig door de uiteenlopende visies, ideeën en interpretaties maar hebben een mooi resultaat opgeleverd.

Wat betreft het bewaren van adoptiedossiers, is er het voorbeeld van de dossiers van de gestopte adoptiedienst De Vreugdezaaiers die zijn overgedragen aan het VCA. Ze worden bewaard in een centraal archief waar ze opgevraagd kunnen worden.

Een verschil in visie mag omdat het iedereen versterkt en op een hoger niveau tilt. Politieke instabiliteit of chaos kan niet de enige reden zijn om een adoptie af te keuren. Het is zaak altijd de goede afwegingen te maken.

XIV. Antwoorden van minister Hilde Crevits

Minister *Hilde Crevits* drukt haar appreciatie uit voor Nicole Vliegen en Jan Brocatus. Zij verzetten samen met hun werkgroep bakens. Het is niet eenvoudig om met een grote groep tot een voorstel te komen. Het is nu zaak te zoeken naar mogelijkheden om stappen vooruit te zetten en een legistiek traject af te leggen op basis van dit voorstel en de reactie van de commissieleden.

De minister geeft aan veel te hebben geleerd van alle verhalen van geadopteerden en van de diensten, en van de manier waarop gevoeligheden gecapteerd worden. Ze is van oordeel dat een paradigmashift nodig is in de samenleving. Dit debat was tien jaar geleden op een andere wijze gevoerd. Het uitgangspunt is het belang van het kind. Als vervolgens ook alles in orde is in het herkomstland, kan naar een geschikt gezin worden gezocht. Dat leidt tot mooie verhalen die breder verspreid zouden moeten worden.

Er zijn echter ook voorbeelden van geadopteerden die succesvol in het leven staan maar tot de vaststelling komen dat ze wel nog familie hebben in hun herkomstland. Vergissingen waardoor mensen een trauma oplopen, moeten absoluut vermeden worden.

Met de maatregelen die de Vlaamse Regering al heeft genomen, zet ze grote stappen voorwaarts. Het is nu zaak snel vooruitgang te boeken.

Een instabiele situatie in een land kan nooit een reden zijn om kinderen te adopteren. Een kind is best bij de eigen familie. Het vereiste kader is mooi geschetst door het Agentschap Opgroeien. Het is altijd mogelijk dat de situatie in een herkomstland instabiel is maar het belang van het kind is en blijft het uitgangspunt.

Er is een goede gedachtewisseling gevoerd over dit waardevolle werk. Het kabinet en het Agentschap Opgroeien zullen de komende maanden veel werk hebben om de nodige legistieke stappen te zetten. Minister Hilde Crevits zal dit dossier goed blijven behartigen.

Stefaan SINTOBIN,
voorzitter

Katja VERHEYEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ACE	adverse childhood experiences
ADHD	attention deficit hyperactivity disorder
ASS	autismespectrumstoornis
CAFE	Critical Adoptees Front Europe
CGG	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
CHIP	Child Identity Protection
EU	Europese Unie
GDPR	General Data Protection Regulation
ISS	International Social Service
MOA	Maatschappelijk Onderzoek voor Adoptie
UN	United Nations
UNICEF	United Nations Children's Fund
VAG	Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vzw
VCA	Vlaams Centrum voor Adoptie